

LA CAPACITAT EN EL DRET CIVIL

Autora: Marta Mingot Torra
NIUB: 16671896
Assignatura: Treball de Final de Grau
Àrea temàtica: Dret civil
Sigles identificadores de la línia: B7
Tutora: Lúdia Arnau Raventós
Grau: Dret
Curs: 2017 – 2018 Semestre: Segon

SUMARI

1. INTRODUCCIÓ.....	3
1.1. Motivació personal.....	3
1.2. Metodologia	3
1.3. Tipus de treball.....	3
1.4. Objecte d'estudi i delimitació del tema.....	3
1.5. Marc conceptual	4
1.6. Estructura	4
2. SUPÒSIT DE FET	5
3. DRET D'OBLIGACIONS I CONTRACTES: LA COMPRAVENDA.....	6
3.1. Qüestions plantejades.....	6
3.2. Dret aplicable	6
3.3. Breu aproximació teòrica	7
3.4. Resolució de les qüestions.....	7
3.4.1. Compravenda de components elèctrics per fer “creacions”.....	7
3.4.1.1. La capacitat del menor no emancipat	8
3.4.1.2. La capacitat del menor emancipat	9
3.4.2. Compravenda de quotes d'un bé immoble	9
3.4.2.1. La clàusula de lliure disposició a favor del menor no emancipat.....	10
3.4.2.2. La clàusula de lliure disposició a favor del menor emancipat.....	11
3.4.3. Compravenda d'una motocicleta d'alta cilindrada.....	12
3.4.3.1. La capacitat del menor no emancipat	12
3.4.3.2. La impugnació del contracte	12
3.4.4. Compravenda d'un local per instal·lar-hi un estudi fotogràfic	16
4. DRETS REALS: LA DONACIÓ.....	17
4.1. Qüestions plantejades.....	17
4.2. Dret aplicable	18
4.3. Breu aproximació teòrica	18
4.4. Resolució de les qüestions.....	19
4.4.1. La capacitat del donant.....	19
4.4.2. La capacitat dels donataris	20
4.4.2.1. La capacitat del menor emancipat	20
4.4.2.2. La capacitat del menor no emancipat	21

4.4.3.	La clàusula de lliure disposició a favor dels donataris	21
5.	DRET D'OBLIGACIONS I CONTRACTES: EL PRÉSTEC.....	21
5.1.	Qüestions plantejades.....	21
5.2.	Dret aplicable	22
5.3.	Breu aproximació teòrica	22
5.4.	Resolució de les qüestions.....	23
5.4.1.	El préstec per finançar la matrícula i un curs de fotografia professional	23
5.4.2.	El préstec per adquirir un equip fotogràfic i preparar el local.....	24
6.	DRET DE SUCCESSIONS: EL TESTAMENT HOLÒGRAF I LA MARMESSORIA UNIVERSAL	24
6.1.	Qüestions plantejades.....	24
6.2.	Dret aplicable	24
6.3.	Breu aproximació teòrica	25
6.4.	Resolució de les qüestions.....	26
6.4.1.	El testament hològraf	26
6.4.2.	La marmessoria universal.....	28
7.	CONCLUSIONS.....	30
8.	FONTS I BIBLIOGRAFIA	32

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Motivació personal

Els motius que m'han portat a realitzar el Treball de Final de Grau en la modalitat de dictamen i sobre la capacitat en el Dret civil són diversos. Per una banda, des que vaig començar el Grau en Dret he estat especialment interessada en el Dret privat i, en particular, el Dret civil. Per altra banda, des d'un bon començament la modalitat de dictamen em va cridar l'atenció, principalment, perquè ofereix la possibilitat d'estudiar una determinada temàtica des d'un punt de vista eminentment pràctic. Així doncs, l'oportunitat d'estudiar la capacitat en el Dret civil de forma transversal i la metodologia que requereix l'elaboració d'un treball d'aquest tipus, que es caracteritza fonamentalment per aplicar la teoria als casos pràctics, van ser els motius essencials que em van portar a escollir i, posteriorment, realitzar el present treball.

1.2. Metodologia

Com aquest projecte respon a la modalitat de dictamen, la principal metodologia que s'utilitzarà és la recerca de camp perquè, a partir del supòsit de fet facilitat, s'intentarà resoldre cadascuna de les qüestions plantejades que presenten o poden presentar algun tipus de problema a la pràctica, atenent al context i a les circumstàncies particulars de cada cas. Tanmateix, puntualment també es tindrà en compte la perspectiva històrica, als efectes de comprendre les institucions jurídiques en qüestió i el tractament que se'ls hi ha donat tant des de la doctrina com la jurisprudència. Per tant, per resoldre les diferents qüestions que s'aniran presentant al llarg del treball no només es prestarà atenció a la legislació aplicable, sinó que també a la doctrina i, especialment, a la jurisprudència que ha resolt assumptes similars.

1.3. Tipus de treball

El present treball no és un treball de recerca, sinó que té per objecte l'elaboració d'un dictamen. Per això, tot i que consta d'una part bibliogràfica o de documentació imprescindible per poder tractar cada figura jurídica, també conté una part de redescobriments, en el sentit que majoritàriament s'estudiarà un tema que en general ja ha estat tractat amb anterioritat, però en ocasions ens plantejarem diversos punts de vista i hipòtesis, així com solucions que freqüentment no són taxatives. Fins i tot, es qüestionaran algunes posicions que s'han mantingut des de la doctrina i la jurisprudència a l'hora d'aplicar la llei al cas concret. Per tot això, aquest treball està basat primordialment en el raonament, ja que l'objectiu consisteix en trobar totes les solucions possibles respecte de cada problema plantejat.

1.4. Objecte d'estudi i delimitació del tema

Tal com es desprèn del propi títol, en general, l'objecte d'estudi d'aquest projecte és la capacitat en el Dret civil. A continuació, es tractaran les qüestions i problemàtiques que planteja el supòsit de fet en qüestió i que, breument, poden resumir-se en:

- La capacitat contractual i, especialment, la capacitat per a ser comprador i venedor, així com mutuatari.
- La capacitat en matèria de donacions, és a dir, per a ser donant i donatari.
- La capacitat testamentària en relació amb els testaments hològrafs i la capacitat per a exercir el càrrec de marmessor universal.

Paral·lelament, també s'estudiarà l'estatut jurídic del menor emancipat i no emancipat perquè, en la major part de negocis jurídics, aquests hi estan implicats.

Així mateix, és necessari precisar que, des d'un punt de vista temporal, la legislació que s'aplicarà serà la vigent entre els anys 2013 a 2017 perquè aquest és el període de temps durant el qual tenen lloc els fets descrits al supòsit de fet. Per altra banda, des d'un punt de vista territorial, la legislació aplicable sempre s'estudiarà des de la perspectiva catalana.

1.5. Marc conceptual

Per tal d'estudiar cadascuna de les qüestions mencionades a l'apartat anterior, és necessari partir de la idea de que la capacitat d'obrar és l'aptitud de la persona per a ser titular de drets i d'obligacions i poder-los exercir. La capacitat d'obrar plena s'adquireix amb la majoria d'edat, però això no significa que aquelles persones que no tinguin divuit anys no puguin realitzar cap tipus d'acte jurídic. En funció de l'edat i de l'acte jurídic, es pot tenir capacitat d'obrar.

En relació amb la minoria d'edat, la regla general és que els representants legals del menor d'edat (generalment, els seus progenitors) actuen en nom seu, sempre que no es tracti d'un menor emancipat, el qual pot equiparar-se al major d'edat. No obstant això, determinats actes o negocis jurídics requereixen autorització judicial (menor no emancipat) o complement de capacitat (menor emancipat) degut a la seva transcendència, encara que algunes persones, eventualment, puguin preveure la seva exclusió.

En general, l'ordenament jurídic català parteix de la presumpció de capacitat, que es veurà reforçada en aquells casos en què intervingui notari, i de la interpretació restrictiva respecte de les limitacions a la capacitat d'obrar que, en ocasions i segons una part de la doctrina, poden entrar en conflicte amb l'interès superior del menor.

1.6. Estructura

Les qüestions que s'analitzaran estaran organitzades en funció del negoci jurídic o la figura jurídica objecte d'estudi. Si en relació amb aquests és necessari resoldre diverses qüestions, aquestes seran estudiades seguint l'ordre cronològic dels fets. Amb l'objectiu de resoldre o aportar les possibles solucions respecte de cadascuna de les qüestions, sempre s'utilitzarà el mateix esquema. En primer lloc, s'identificarà el problema i, en segon lloc, el Dret aplicable al mateix. A continuació, es farà una breu aproximació teòrica a cadascuna de les figures, incidint sobretot en la definició i la capacitat exigida en cada cas. A partir d'aquí, es procedirà a resoldre la qüestió per mitjà de les normes aplicables en cada supòsit, les posicions doctrinals i la jurisprudència al respecte. Per acabar, s'exposaran les conclusions.

2. SUPÒSIT DE FET

L'Oriol va obtenir l'emancipació per consentiment dels seus pares. Era el 4 de juny de 2015. Tenia 16 anys acabats de fer. Treballava i estudiava, i tot feia pensar en un futur prometedor. Als 14 anys va guanyar un concurs de robòtica. El premi van ser 10.000 euros que l'Oriol es va gastar, en part, comprant diferents components elèctrics per a les seves "creacions".

El germà de l'Oriol, l'Eric, tenia aleshores 11 anys.

Aquell setembre l'avi dels nois, el Sr. Enric, els dona un immoble en proindivís tot establint que tant l'un com l'altre podrien disposar vàlidament de les seves quotes per sí mateixos. A la Notaria hi anaren, només, l'avi i els nois, que varen aprofitar per acceptar. L'avi, en aquella època, estava delicat: petites depressions, desorientació...

Mig any després de la donació, els germans decideixen vendre les quotes al Josep. Amb part del preu, l'Eric decideix comprar-se una moto d'alta cilindrada. La veritat és que com aparentava més edat de la que tenia, al venedor ni tan sols li va passar pel cap pensar que era menor. Ara (quan la moto ja s'havia lliurat però encara quedava pendent de pagament una part important del preu), el venedor vol impugnar el contracte per a recuperar el vehicle. Creu que el van enganyar no dient-li l'edat real del noi.

L'Oriol inverteix tots els diners de la venda en la compra d'un local. Vol instal·lar-hi, a mig termini, un estudi fotogràfic. Decideix demanar un préstec per a finançar la matrícula i un curs de fotografia professional. I també té la intenció de demanar-ne un altre per a adquirir un equip fotogràfic i finançar la preparació del local.

El Sr. Enric mor el 9 de setembre de 2017. Es descobreix, a casa seva, un testament que havia redactat ell mateix. La data que hi constava era el 7 de novembre de 2015. Designava a l'Oriol com a marmessor universal.

3. DRET D'OBLIGACIONS I CONTRACTES: LA COMPRAVENDA

3.1. Qüestions plantejades

Les qüestions plantejades en aquest apartat són múltiples, ja que en el supòsit de fet en qüestió es descriuen diverses compravendes, en què hi intervenen distintes persones i recauen sobre objectes diferents. Seguint l'ordre cronològic dels fets:

- En primer lloc, l'Oriol compra diferents components elèctrics per a les seves "creacions" amb una part d'un premi de robòtica de 10.000 euros. No està clar que l'Oriol sigui menor d'edat no emancipat o emancipat.
- En segon lloc, després de rebre una quota sobre un bé immoble per mitjà d'una donació que els hi va fer el seu avi, l'Oriol i l'Eric venen les quotes a un tercer, en Josep. El donant va establir una clàusula de lliure disposició a favor dels seus néts. L'Oriol és menor d'edat emancipat (setze anys), mentre que l'Eric és menor d'edat no emancipat (onze anys).
- En tercer lloc, amb el preu que obté de l'anterior compravenda, l'Eric compra una moto d'alta cilindrada. Posteriorment, el venedor vol impugnar el contracte.
- En quart lloc, l'Oriol inverteix els diners d'aquella compravenda en la compra d'un local, on té la intenció d'instal·lar-hi un estudi fotogràfic més endavant.

Les **qüestions principals** es refereixen a la capacitat dels menors d'edat emancipats i no emancipats per celebrar el contracte de compravenda, atenent al context i a les circumstàncies particulars que envolten cada cas.

3.2. Dret aplicable

Les compravendes que són objecte d'estudi es produeixen entre els anys 2013 i 2016 i en cap d'elles hi ha elements que portin a pensar en un eventual conflicte de lleis. La Constitució espanyola reserva la competència exclusiva per a regular les bases de les obligacions contractuals a l'Estat (article 149.1.8a CE), la qual cosa no significa que les Comunitats Autònomes no puguin legislar en matèria contractual. De fet, Catalunya ho ha fet, però no ha estat fins a l'any 2018 que ha entrat en vigor el Llibre VI del Codi Civil de Catalunya que, entre d'altres, regula el contracte de compravenda. Atenent especialment al moment en què es celebren aquests contractes, són d'aplicació les normes del Codi Civil espanyol (CC). En Dret civil estatal, la compravenda està regulada al **Títol IV del Llibre IV del Codi Civil espanyol**. Així mateix, quant a la impugnació d'un d'aquests contractes, també són d'aplicació les normes contemplades a la **Secció primera, Capítol II i Capítol VI, Títol II del Llibre IV del Codi Civil espanyol**.

A més a més, com a conseqüència de la implicació de menors d'edat emancipats i no emancipats en aquests negocis jurídics, també són d'aplicació les normes relatives als estatuts jurídics del menor emancipat i no emancipat, contingudes al **Llibre II del Codi Civil de Catalunya (CCCat)**. Tot i que no es dona en el present supòsit de fet, a partir d'aquestes normes generals aplicables al règim del contracte de compravenda podria arribar a plantejar-se el dubte de quina normativa hauria de prevaldre en cas que entressin en contradicció les dues regulacions que emanen de diferents legisladors.

3.3. Breu aproximació teòrica

El **contracte de compravenda** (articles 1445 a 1537 CC) és un contracte pel que una part (venedor) s'obliga a transmetre una cosa o un dret a una altra (comprador) a canvi de que aquesta última s'obligui a pagar una suma de diners (preu). Per tant, el venedor es compromet a transmetre la cosa o el dret i el comprador a pagar el preu. Es caracteritza per ser un contracte bilateral, consensual, oneros, obligatori (no transmissiu) i commutatiu. Pot recaure tant sobre coses com drets (possibles, lícits i determinats o determinables) i, generalment, les parts són les qui, de mutu acord, fixen el preu (en diners o signe que els representi i cert)¹.

Pel que fa a la **capacitat per a ser comprador i venedor**, el Codi Civil disposa que “*totes les persones a qui aquest Codi autoritza per a obligar-se*” poden celebrar el contracte de compravenda (article 1457 CC). A partir d'aquí, preveu, per una banda, la possibilitat de que els cònjuges es pugin comprar i vendre béns recíprocament (article 1458 CC) i, per l'altra, una sèrie de prohibicions per aquells casos en què hi hagi conflicte d'interessos (article 1459 CC).

Tot i que no és d'aplicació en el present cas, també convé tenir en compte la recent incorporació del Llibre VI del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les obligacions i els contractes per mitjà de la Llei 3/2017, de 15 de febrer, del llibre sisè del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les obligacions i els contractes, i de modificació dels llibres primer, segon, tercer, quart i cinquè. D'acord amb el preàmbul d'aquesta llei, la finalitat de la mateixa és “*aprovar la regulació dels contractes de compravenda, de permuta i de mandat, modificar i incorporar els contractes regulats per lleis especials i substituir la Compilació del Dret civil de Catalunya*”.

Prenent en consideració el Dret privat europeu de contractes, el Llibre VI del Codi Civil de Catalunya elabora la regulació del contracte de compravenda, prenent “*assolir una regulació unificada del contracte*” entre compravenda general i compravenda de consum. En qualsevol cas, conforme a la Disposició transitòria de la Llei 3/2017, de 15 de febrer, la normativa que regula el contracte de compravenda només s'aplica als contractes conclusos a partir de l'entrada en vigor de l'esmentada llei, que, d'acord amb la Disposició final novena, va tenir lloc l'1 de gener de 2018².

3.4. Resolució de les qüestions

3.4.1. Compravenda de components elèctrics per fer “creacions”

L'enunciat del supòsit de fet no és molt clar a l'hora de descriure si l'Oriol fa el contracte de compravenda abans d'obtenir l'emancipació i, per tant, quan té catorze anys, o bé una vegada ja l'ha obtinguda. A més a més, tampoc concreta el nombre de contractes que celebra ni la quantitat de diners que es gasta perquè, simplement, s'indica que es gasta una part dels 10.000 euros que va rebre després de guanyar un premi de robòtica. Per això, és convenient plantejar-se les diverses hipòtesis possibles.

¹ ALBALADEJO, Manuel. *Derecho Civil II. Derecho de obligaciones*. 14 ed. Madrid: Edisofer, S.L., 2011, p. 489-492.

² El Govern de l'Estat va interposar un recurs de inconstitucionalitat respecte de determinats preceptes de la Llei 3/2017, de 15 de febrer. El Tribunal Constitucional va admetre a tràmit el recurs, de manera que els articles impugnats van quedar suspesos cautelarment fins a l'octubre de 2017, quan el Tribunal Constitucional va aixecar la suspensió.

3.4.1.1. La capacitat del menor no emancipat

La **primera hipòtesi** és que l'Oriol, amb catorze anys, compra diversos components elèctrics per un import inferior a 10.000 euros a través de la celebració d'un o múltiples contractes de compravenda. Sent així, a banda de la capacitat per a obligar-se que ha de tenir tot comprador (article 1457 CC), cal tenir en compte que l'exercici de la potestat parental comporta la representació legal dels fills (article 236-18 CCCat) i, a més a més, que els progenitors que exerceixen la potestat parental han d'administrar els béns dels seus fills amb la diligència exigible a un bon administrador (article 236-21.1 CCCat). És a dir, la regla general és que els representants legals del menor d'edat actuen en nom seu.

No obstant això, la norma preveu algunes excepcions que comporten que, tot i que el menor d'edat no tingui capacitat d'obrar plena (article 211-3-2 CCCat), pugui dur a terme determinats actes per sí mateix, d'entre els quals cal destacar “*els relatius a béns o serveis propis de la seva edat, d'acord amb els usos socials*” (article 211-5.b CCCat). A la seva vegada, aquest precepte cal vincular-lo amb el que preveu l'exclusió de la representació legal dels fills pels actes anteriorment esmentats (article 236-18.2.b CCCat).

En conseqüència, convé analitzar si l'Oriol podia o no celebrar el contracte (o contractes) de compravenda mentre era menor no emancipat. Per això, primer de tot cal plantejar-se si l'adquisició de components elèctrics per fer “*creacions*” entra dins del concepte de béns propis de la seva edat conforme als usos socials. En aquest sentit, la doctrina apunta que el criteri de béns propis de l'edat ha de posar-se en relació amb els usos socials, entesos com aquelles pràctiques que són ordinàries o usuals, o bé els “*negocis de la vida quotidiana*”. Concretament, la jurisprudència ha entès que entra dins d'aquell concepte, per exemple, “*la compra de caramels, revistes i llibres, cromos i joguines, bitllets de transport urbà, entrada a espectacles de lleure, roba, material esportiu, alimentació, productes cosmètics, arrendament de serveis de perruqueria o (...) un servei de tatuatges*”³.

En principi, prenent en consideració exclusivament l'objecte del contracte (components elèctrics per fer creacions) no sembla que es puguin plantejar molts problemes al respecte, en el sentit que és normal que un adolescent de catorze anys decideixi gastar-se part dels diners de que disposa per entretenir-se durant el seu temps lliure creant robots o dispositius similars (a més a més, té un cert talent per a fer-ho).

Ara bé, el problema que pot sorgir està especialment vinculat amb el preu. Generalment, aquest tipus de productes i eines no són precisament econòmics. En el supòsit de fet no es precisa, però és fàcil intuir que el preu de cadascun dels components elèctrics és notablement superior al preu que es paga, per exemple, a l'hora de comprar un llibre o una revista. A partir d'aquí, és oportú distingir diverses situacions possibles:

- a) Si l'Oriol hagués celebrat diversos contractes de compravenda per adquirir components elèctrics i el preu que s'obligava a pagar en cadascun d'ells era relativament baix (per exemple, de 20 a 50 euros), aquests negocis jurídics podrien subsumir-se clarament dins del concepte de béns propis de la seva edat d'acord amb els usos socials.

³ ARROYO i AMAYUELAS, Esther et al. *Dret civil. Part general i dret de la persona*. 1a ed. Barcelona: Atelier, 2013, p. 165-167.

- b) Si l'Oriol hagués celebrat un o diversos contractes de compravenda per adquirir components elèctrics, però l'import a pagar en cadascun d'ells era elevat (per exemple, entorn als 1.000 o 8.000 euros), conforme al criteri jurisprudencial aquests contractes s'apartarien de les previsions legals.

Per altra banda, l'enunciat tampoc concreta quina és la quantitat exacta que l'Oriol es gasta. Es sap que és inferior a 10.000 euros, però no es coneix exactament l'import. En qualsevol cas, si la situació correspongués a la descrita a l'apartat a), no hi hauria d'haver cap problema si l'import total destinat a l'adquisició d'aquells components fos més elevat. És a dir, si l'Oriol hagués celebrat molts contractes de compravenda de preus baixos durant un determinat període de temps i, al final, això impliqués haver pagat un import total rellevant (per exemple, 7.000 euros), cadascun d'aquells actes podria emparar-se a la norma de l'article 211-5.b) CCCat perquè no es pren en consideració el volum de negocis global, sinó individualment.

En definitiva, com els "*usos socials*" venen definits per la majoria de menors i no per cada menor considerat individualment, l'aplicació d'aquesta norma evidencia les limitacions a les que es poden trobar alguns menors d'edat com l'Oriol a l'hora de desenvolupar determinades aptituds. És a dir, per bé que tinguin uns certs coneixements i aficions, pot ser que no puguin realitzar actes jurídics per a desenvolupar-los si resulta que aquests no els comparteix la gent de la seva edat.

3.4.1.2. La capacitat del menor emancipat

La **segona hipòtesi** que pot plantejar-se és que l'Oriol, amb setze anys, compra diversos components elèctrics per un import inferior a 10.000 euros, per mitjà d'un o diversos contractes, una vegada ha obtingut l'emancipació. En aquest cas, partint de la idea que el menor d'edat emancipat actua jurídicament com si fos major d'edat (article 211-7.1 CCCat) i prenent en consideració els actes pels quals necessita complement de capacitat (article 211-12.1, en relació amb l'article 236-27.1 CCCat), independentment del nombre de contractes de compravenda celebrats, es pot concloure que l'Oriol podia celebrar aquests negocis jurídics per sí mateix perquè no poden incardinar-se dins dels supòsits previstos a l'article 236-27.1 CCCat.

3.4.2. Compravenda de quotes d'un bé immoble

Als efectes d'analitzar ambdós contractes de compravenda, cal fer referència a la transcendència de la **clàusula de lliure disposició** que estableix el donant en relació amb les quotes que cadascun dels donataris té sobre el bé immoble. En aquest sentit, cal tenir present l'article 236-27 CCCat, que preveu el conjunt d'actes en què els progenitors, respecte als béns i drets dels seus fills, necessiten autorització judicial, així com l'article 211-12 CCCat, que concreta els actes que requereixen complement de capacitat. Ambdós articles disposen que no fa falta l'autorització judicial (article 236-27.2 CCCat) o el complement de capacitat (article 211-12.4 CCCat) quan el donant els ha exclòs expressament.

A partir d'aquí, cal plantejar-se la validesa de la clàusula que estableix el donant a la mateixa donació. Més enllà de si és una exclusió expressa o no de l'autorització judicial i el complement de capacitat, el problema que es planteja, principalment, és si el donant està facultat per fer-ho sense preveure cap tipus de limitació que operi en el moment en què els donataris disposin de la seva quota.

3.4.2.1. La clàusula de lliure disposició a favor del menor no emancipat

En relació amb el **menor no emancipat**, cal tenir en compte i analitzar les normes en matèria d'administració dels béns dels fills, que no es basen tant en l'exclusió de l'administrador, sinó que més aviat en la substitució d'aquell per un altre. En principi, l'administració del patrimoni dels fills menors d'edat correspon als progenitors i recau sobre la totalitat dels béns dels fills, que aquells han d'administrar amb la "*diligència exigible a un bon administrador*" (article. 236-21.1 CCCat). Ara bé, determinats béns i drets queden exclosos de l'administració dels progenitors. És això el que succeeix en relació amb els béns adquirits pel fill menor d'edat per donació quan el donant ho hagi ordenat així de manera expressa, tenint en compte que, en aquest cas, s'ha de complir estrictament la voluntat expressada sobre l'administració d'aquests béns i sobre la destinació dels seus fruits (article 236-25.1 CCCat).

No obstant això, la voluntat del donant està subjecta a uns límits, que venen determinats pel que es coneix com administració especial. El legislador català estableix que, quan el donant exclou de l'administració dels progenitors els béns adquirits per donació, aquests seran administrats: en primer lloc, per la persona designada pel donant; en segon lloc, pel progenitor no exclòs; i, finalment, per la persona designada judicialment (article 236-26.1 CCCat). Per tant, el legislador no preveu la possibilitat de suprimir l'administrador, sinó de modificar-lo per un altre respecte d'uns béns en concret.

En el supòsit de fet en qüestió no es fa referència a l'administració dels béns, sinó que la clàusula que s'inclou faculta a un menor no emancipat a disposar de la quota sobre un bé immoble per sí mateix. En principi, sembla que la llei no empari aquesta decisió unilateral del donant. El Codi Civil de Catalunya permet canviar l'administrador respecte del bé donat (article 236-25 CCCat) o bé excloure expressament l'autorització judicial respecte del bé adquirit per donació en aquells casos en què sigui necessària (article 236-27.2 CCCat).

En aquest cas sembla que el donant s'extralimita perquè, en relació amb l'Eric, per mitjà de la clàusula de lliure disposició, l'Enric no exclou l'autorització judicial als efectes d'alienar el bé immoble, sinó que va molt més enllà, facultant al seu propi nét menor d'edat no emancipat a disposar del bé donat. Dit d'una altra forma, tenint en consideració el conjunt de normes esmentades amb anterioritat, el legislador català en cap moment faculta al donant per fer el que ha fet l'Enric, sinó que simplement permet evitar que els representants legals del menor hagin de demanar autorització judicial per disposar d'aquell bé en concret.

En relació amb l'administració del bé, el donant pot impedir que el bé donat sigui administrat per aquelles persones que venien desenvolupant aquesta funció habitualment, però això no implica que el menor d'edat passi a administrar-se el bé per sí mateix, sinó que ho farà un administrador especial ("*especial*" perquè només administrarà el bé donat). Pel que fa a la disposició, de la normativa no es desprèn que el donatari menor d'edat pugui disposar lliurement del bé immoble perquè així ho va preveure el donant, sinó que aquest només pot preveure l'exclusió de l'autorització judicial, de tal manera que, si l'Eric vol disposar de la seva quota, ho podrà fer a través dels seus representants legals, però aquests no requeriran autorització judicial.

La present posició es reforça, a més a més, pel fet que la representació legal dels fills únicament s'exclou en els casos descrits per la llei. En primer lloc, entre aquests hi ha els actes sobre béns propis de l'edat del fill conforme als usos socials (articles 211-5.b) i 236-18.2.b) CCCat). Primer de tot, cal partir de la idea de que la quota, entesa com la "*part o proporció de la participació que*

té cada titular en una situació de cotitularitat⁴, té la consideració de bé immoble. Per mitjà de la donació, el donatari esdevé cotitular del dret de propietat que recau sobre un bé immoble i, d'acord amb el Codi Civil de Catalunya, els drets reals que recauen sobre béns immobles són béns immobles (article 511-2.2.d CCCat). Així doncs, en principi, dins dels usos socials, no s'admet que un menor d'onze anys disposi de béns immobles degut a la manca de capacitat per comprendre la transcendència econòmica i ser conscient de l'eventual perjudici patrimonial.

En segon lloc, entre els supòsits previstos legalment d'exclusió de representació legal no hi figura l'alienació de béns immobles, sinó l'administració dels béns exclosos, però ja s'ha dit que s'exclou la representació legal perquè l'administració de determinats béns correspondrà a altres persones, però en cap cas al fill menor d'edat.

En conclusió, es plantegen certs dubtes sobre els efectes que pot produir la clàusula de lliure disposició que estableix l'Enric. Però, tenint en compte l'estatut jurídic del menor no emancipat, és difícil concloure que l'Eric pugui disposar per sí mateix de la quota que recau sobre el bé immoble perquè, en relació amb l'alienació de béns, el legislador català només permet excloure l'autorització judicial, però això no implica que el menor pugui actuar per ell mateix, sinó que ho hauria de fer per mitjà dels seus representants legals. En aquest cas, com el donant no estava facultat per introduir aquesta clàusula de lliure disposició a favor de l'Eric perquè aquest és menor no emancipat, la compravenda que, posteriorment, aquest celebra amb un tercer amb la intenció de transmetre la seva quota, en funció de si l'Eric tenia o no capacitat natural per comprendre la transcendència de l'acte, podria ser nul·la de ple dret o anul·lable.

3.4.2.2. La clàusula de lliure disposició a favor del menor emancipat

Pel que fa als **menors d'edat emancipats**, el raonament és distint a l'anterior. Per una banda, s'exigeix complement de capacitat per alienar béns immobles (articles 211-12.1.a), en relació amb l'article 236-27.1.a) CCCat), però per altra banda, resulta que el donant d'un bé immoble pot excloure'l expressament (article 211-12.4 CCCat). En un primer moment, el legislador admet que l'alienació d'un bé immoble és un acte de certa transcendència i, per això, impedeix que el menor d'edat emancipat pugui actuar sense cap mena d'obstacle, però més endavant facultat al donant a excloure'l sense incloure cap tipus de requisit.

En aquest cas, hi ha més possibilitats de defensar que el donant d'un bé immoble pot excloure el complement de capacitat a l'hora d'alienar, puntualment, béns que el requereixen. Per defensar aquesta perspectiva, cal basar-se en dues característiques del menor d'edat emancipat: en primer lloc, el menor emancipat no està subjecte a la pàtria potestat dels pares (article 236-32.c) CCCat) i és ell mateix qui administra els seus propis béns; i, en segon lloc, actua jurídicament com si fos major d'edat, tot i que requereix complement de capacitat pels supòsits previstos legalment. A més a més, si això es connecta amb la interpretació restrictiva de les limitacions a la capacitat d'obrar (article 211-3.3 CCCat), es podria concloure que en aquest cas el donant sí que està facultat per excloure el complement de capacitat respecte del bé donat, de tal manera que el menor emancipat podria disposar de la seva quota per ell mateix.

En virtut de la interpretació restrictiva de les limitacions a la capacitat d'obrar (article 211-3.3 CCCat), la clàusula de lliure disposició a favor de l'Oriol no planteja tants dubtes com la relacionada amb els menors no emancipats i hauria de considerar-se vàlida perquè el legislador

⁴ DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA. *Diccionari de dret civil*. 1a ed. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2015.

català permet al donant excloure el complement de capacitat respecte del bé donat, la qual cosa significa que el menor d'edat emancipat pot disposar per ell mateix d'aquell bé.

3.4.3. Compravenda d'una motocicleta d'alta cilindrada

En el present apartat es tractaran dues qüestions. La primera està relacionada amb la capacitat del comprador, és a dir, la capacitat de l'Eric per comprar una motocicleta d'alta cilindrada, mentre que la segona té a veure amb la impugnació d'aquest contracte.

3.4.3.1. La capacitat del menor no emancipat

Per tal d'analitzar la **capacitat del comprador**, és a dir, si l'Eric (menor no emancipat) pot comprar una motocicleta d'alta cilindrada, cal recuperar els trets bàsics de la normativa aplicada anteriorment a la compravenda de components elèctrics. Així doncs, l'exercici de la potestat parental comporta la representació legal dels fills menors d'edat (article 236-18 CCCat). La potestat parental s'extingeix, entre d'altres, per l'emancipació o la majoria d'edat dels fills (article 236-32.c) CCCat). Per últim, mentre els progenitors exerceixen la potestat parental han d'administrar els béns dels seus fills amb la diligència exigible a un bon administrador (article 236-21.1 CCCat).

En el moment en què té lloc la compravenda en qüestió, l'Eric és un menor no emancipat d'onze o dotze anys. Per tant, la regla general és que els seus progenitors, com a representants legals, han de realitzar els actes o negocis jurídics en nom seu. Però, també és cert que la normativa permet als menors d'edat dur a terme determinats actes, d'entre els quals destaquen "*els relatiu a béns o serveis propis de la seva edat, d'acord amb els usos socials*" (article 211-5.b) CCCat). Així mateix, s'exclou als progenitors de l'administració dels béns adquirits pel fill a través d'una activitat que generi benefici, sempre i quan el fill tingui més de setze anys (article 236-25.c) CCCat), precepte que en el cas que ens ocupa no és d'aplicació, principalment, perquè el menor d'edat implicat no té l'edat esmentada.

A partir d'aquí, convé analitzar si l'adquisició d'una motocicleta d'alta cilindrada és un acte relatiu a béns propis de la seva edat conforme als usos socials. En general, pot intuir-se que dins dels "*usos socials*" no hi entra la possibilitat de comprar un objecte d'aquest tipus. En aquest sentit, a banda del preu, un altre element que pot ajudar a resoldre aquesta qüestió és l'edat i els requisits legals exigibles per a poder conduir aquest tipus de vehicle a motor. Simplificadament, per poder conduir una motocicleta d'alta cilindrada es necessita tenir el permís de Classe A, que només poden obtenir aquelles persones que tinguin vint anys o més⁵. Conseqüentment, d'això es desprèn que un menor d'edat no pot actuar per sí mateix a l'hora de comprar una motocicleta d'altra cilindrada, ja que aquest acte no pot incardinar-se dins del concepte de béns propis de la seva edat conforme als usos socials.

3.4.3.2. La impugnació del contracte

La següent qüestió que es planteja en aquest cas té a veure amb la **impugnació** que el venedor vol fer del contracte perquè creu que l'Eric el va enganyar al no dir-li l'edat que tenia. Per això,

⁵ D'acord amb l'article 4.2.d) del Real Decret 818/2009, de 8 de maig, pel que s'aprova el Reglament General de Conductors, el permís de Classe A permet conduir motocicletes sense límit de potència. Per poder-lo obtenir, entre d'altres requisits, la persona ha de tenir vint anys o més i haver posseït el permís de motocicleta de Classe A2, com a mínim, dos anys.

cal tenir en compte les normes del Codi Civil estatal relacionades amb els vicis del consentiment i, especialment, els articles 1261, 1263.1 i 1265 CC. El primer disposa que no hi ha contracte sense consentiment. El segon prohibeix als menors no emancipats prestar el consentiment, tot i que preveu algunes excepcions, d'entre les quals destaca el supòsit igualment previst a l'article 211-5.b) CCCat, és a dir, els actes relatius a béns propis de la seva edat conforme als usos socials. Finalment, el tercer estableix que el consentiment prestat amb error, violència, intimidació o dol és nul.

Diversos tribunals, recordant la jurisprudència del Tribunal Suprem, apunten que, tot i les previsions legals dels articles 1261 i 1263.1 CC, els contractes celebrats per menors d'edat no poden qualificar-se de “*inoperants*” i que cal diferenciar els contractes que són nuls plenament (article 1263.2 CC, que fa referència als incapacitats) dels que són “*merament anul·lables*”, que seria la conseqüència en cas de contractes celebrats per persones menors d'edat⁶. Així doncs, la regla general és que els contractes celebrats amb menors d'edat són anul·lables.

Si el venedor de la motocicleta vol impugnar el contracte de compravenda celebrat amb l'Eric, ho ha de fer en base a l'article 1300 CC, és a dir, al·legant un vici del consentiment. El Codi Civil espanyol preveu com a vicis del consentiment la violència i la intimidació, el dol i l'error. Per tant, correspon analitzar quin d'aquests vicis podria al·legar als efectes d'impugnar l'esmentat contracte.

Començant per la violència i la intimidació, el legislador entén que concorre la primera quan s'utilitza “*força irresistible*” per obtenir el consentiment (article 1267.I CC) i que s'exerceix la segona quan una de les parts contractants pateix un “*temor racional i fonamentat de patir un mal imminent i greu en la seva persona o béns*”, així com a persones properes a ella (article 1267.II CC). D'acord amb la descripció del supòsit de fet, no hi ha cap element que faci pensar que l'Eric hagués exercitat violència o intimidació.

Pel que fa a l'error, d'entre els diferents tipus d'error possibles (error sobre la substància o les condicions de la cosa, error sobre la persona, error de càlcul i error sobre els motius), es podria pensar que en aquest cas podria haver-hi error en la persona (article 1266.II CC), que per a que invalidi el consentiment exigeix que la consideració de la persona hagi estat la causa principal del contracte. Aquesta alternativa, però, sembla que no prosperaria per diversos motius. En primer lloc, el venedor hauria d'argumentar que l'error es deu a la identitat o a les qualitats de la persona. En aquest cas, hauria de poder justificar que l'edat, com a circumstància personal de l'Eric, tenia una especial importància pel contracte. Però, probablement, l'Eric es defensaria dient que és un error imputable al venedor per no haver actuat amb la diligència normal⁷. En funció de les circumstàncies, el raonament de la part demandada podria argumentar-se en base a l'existència d'una factura on hi constés el Document Nacional de Identitat del menor en qüestió⁸.

La última possibilitat és el dol, entès com “*les paraules o maquinacions insidioses*” d'una de les parts contractants, que indueix a l'altra a celebrar el contracte i, sense les quals, la part enganyada no l'hauria celebrat (article 1269 CC). Dit amb unes altres paraules, és el “*producte o conseqüència d'una intenció o propòsit d'enganyar a l'altra part contractant i provocar,*

⁶ Sentència de l'Audiència Provincial d'Astúries 274/2001 (Secció 1a), de 18 de juny de 2001 (recurs 646/2000).

⁷ DÍEZ-PICAZO, Luís i GULLÓN, Antonio. *Sistema de Derecho Civil. El contrato en general. La relación obligatoria* (Volum II, Tomo I). 10a. ed. Madrid: Tecnos, 2015, p. 46-49.

⁸ Sentència de l'Audiència Provincial de Santa Cruz de Tenerife 171/2007 (Secció 3a), de 30 de març de 2007 (recurs 113/2007).

d'aquesta manera, una injusta vinculació obligacional"⁹. Per a que el contracte sigui nul, el dol ha de ser greu (article 1270.I CC).

En el present cas, es desconeix les circumstàncies en què es va concloure el contracte, però podria ser que l'Eric hagués utilitzat determinades paraules susceptibles de induir al venedor a celebrar el contracte. O bé, en base al principi de la bona fe també cabria la possibilitat del dol omissiu¹⁰, és a dir, que l'Eric no hagués donat a conèixer informació sobre la seva edat al venedor, però si aquest ho hagués conegut, no li hauria venut la motocicleta.

Quant a l'anomenat "*dol dels menors*", és rellevant tenir en compte les diverses posicions al respecte tractades extensament pel Doctor Ravetllat Ballesté¹¹, que a continuació s'exposen breument. Primer de tot, el dol del menor fa referència a aquelles "*maniobres*" o "*maquinacions insidioses*" dutes a terme pel menor que condueixen a l'altra part contractual a creure que està contractant amb una persona major d'edat, però si realment hagués conegut la seva edat, no hauria contractat amb aquella persona. Dues consideracions al respecte són:

- Per poder parlar de maquinacions insidioses, el menor d'edat ha de tenir una certa capacitat natural per dur-les a terme. És a dir, ha de tenir una "*voluntat plenament conscient i lliure*" per actuar de tal manera.
- Quan concorre dol, generalment, el menor d'edat està interessat en invocar la seva incapacitat amb l'objectiu de desfer-se de les obligacions derivades del contracte i això pot provocar un perjudici a l'altra part contractual.

A diferència del legislador espanyol, cal tenir en compte que, originàriament, el Dret romà no oferia protecció al menor, sinó tot el contrari perquè aplicava el criteri de la "*malitia supplet aetatem*", és a dir, la malícia compensa la minoritat, de tal manera que el negoci jurídic en qüestió no podia ser objecte de impugnació, protegint així la bona fe de la contrapart. Posteriorment, aquest criteri es va relativitzar. Fins a l'actualitat, alguns ordenaments jurídics han apostat per aquesta solució, però no és el cas de l'ordenament jurídic espanyol, que, com a mínim, no ho ha fet expressament.

En virtut de l'article 1302 CC la part contractual que té capacitat, als efectes d'exercitar l'acció de nul·litat del contracte, no pot al·legar la incapacitat de la contrapart. És a dir, aquest precepte ofereix més protecció al menor que a la persona amb capacitat. A més a més, aquesta posició es reafirma a partir de l'article 1304 CC, que només obliga a la persona incapaç a restituir l'enriquiment de la cosa o el preu que va rebre en cas que procedeixi la nul·litat per incapacitat. En definitiva, el legislador parteix d'una "*presumpció de innocència*" de la part contractual incapaç.

El primer dubte que es planteja és si aquestes disposicions favorables pel menor també són d'aplicació quan aquest ha actuat dolosament. I, en aquest sentit, el Doctor Ravetllat Ballesté, a través d'un anàlisi literal d'ambdós preceptes, apunta que, malgrat que el menor hagi contractat dolosament, el Codi Civil espanyol sembla que li permet exercitar l'acció d'anul·labilitat i impugnar el contracte, facultat que només li correspon a ell o als seus representants legals.

⁹ Sentència del Tribunal Suprem 505/2015 (Sala Civil, Secció 1a), de 29 de setembre de 2015 (recurs 1089/2013).

¹⁰ DÍEZ-PICAZO i GULLÓN, II, p. 51-53.

¹¹ RAVETLLAT BALLESTÉ, Isaac. "Responsabilidad negocial de los actos realizados por menores de edad no emancipados. Análisis doctrinal y jurisprudencial" [en línia]. A: *Revista crítica de Derecho Inmobiliario*, núm. 737, 2013, p. 1985-1984 [consulta: 2 de maig de 2018]. Disponible a: <<https://libros-revistas-derecho.vlex.es/vid/negocial-realizados-no-emancipados-lisis-449779174>>.

Davant d'aquesta posició, una part de la doctrina defensa que el dol del menor impedeix la seva anul·lació. És a dir, aplica el criteri de la "*malitia supplet aetatem*", argumentant que aquesta era la posició mantinguda, especialment, abans de la promulgació del Codi Civil espanyol actual, de tal manera que es decanta absolutament per afavorir a la part que ha intervingut de bona fe. La manca de pronunciament per part del legislador espanyol pot plantejar molts problemes a la pràctica i, per això, una part de la doctrina es qüestiona per què no pot optar-se pel criteri esmentat, emparant-se fonamentalment en jurisprudència del Tribunal Suprem que resol casos en què el menor havia manifestat ser major d'edat.

És aquesta la posició mantinguda pel Doctor Ravetllat Ballesté que, juntament amb els arguments de caràcter històric, afegeix el principi de bona fe (article 7 CC). Resumidament, justifica que, quan el menor actua sense respecte a aquell principi i causa un dany a un tercer, no pot beneficiar-se dels avantatges que, d'haver actuar correctament, li correspondrien.

Per altra banda, un altre sector de la doctrina, tot i que no nega el criteri de la "*malitia supplet aetatem*", no està d'acord amb el manteniment de la validesa i l'eficàcia del contracte als efectes d'afavorir a la part contractual de bona fe perquè considera que aquesta no és la voluntat del legislador plasmada a la Llei.

Alguns autors apunten que, en aquest tipus de situacions, neix una "*obligació de rescament*", a càrrec de la part contractual incapaç, en l'àmbit de la responsabilitat extracontractual. És a dir, en aquest cas es podria exercitar l'acció d'anul·labilitat (article 1302 CC) que, en cas que prosperés, suposaria la restitució en els termes de l'article 1304 CC. Però, com pot ser que la contrapart hagi patit uns danys derivats de l'exercici de l'acció d'anul·labilitat, que interposa el menor o els seus progenitors com a representants legals del mateix, podria exigir una indemnització i el dany indemnitzable no seria l'incompliment del contracte, sinó l'originat a partir de l'actuació dolosa.

Finalment, es planteja el dubte sobre si la part contractual capaç i que ha patit el dol podria impugnar el contracte, o bé hauria d'esperar que ho fes el menor o el seu representant legal. En aquest punt, la doctrina també és dispar; alguns autors, en base a la protecció del menor, es decanten per la segona opció, mentre que d'altres legitimen a la persona capaç i que ha patit el dol per impugnar el contracte.

Prenent en consideració l'estudi del Doctor Ravetllat Ballesté i posant-lo en relació amb el supòsit de fet en concret, es pot arribar a les següents conclusions. Per una banda, primerament hauria d'avaluar-se si l'Eric, sent un menor d'edat d'onze anys, té capacitat natural i, per tant, la voluntat o la intel·ligència suficients per actuar dolosament, qüestió que és opinable perquè no es coneixen les circumstàncies concretes del cas. Per tant, es podria defensar que té capacitat natural o no i, evidentment, al venedor li interessa que en tingui.

En cas afirmatiu, les alternatives serien dues: o bé admetre la convalidació del contracte perquè l'Eric ha actuat dolosament i, per tant, per molt que sigui menor d'edat no pot beneficiar-se dels "*privilegis*" que li atorga l'ordenament jurídic, o bé admetre la possibilitat d'aplicar els articles 1302 i 1304 CC i, una vegada anul·lat el contracte, possibilitar al venedor el rescabament dels danys que li han estat ocasionats per aquesta conducta dolosa. Paral·lelament a això, però, l'últim dubte que sorgeix és si el venedor pot impugnar directament el contracte, o bé només està legitimat l'Eric i els seus representants legals.

3.4.4. Compravenda d'un local per instal·lar-hi un estudi fotogràfic

En aquest contracte de compravenda, que té per objecte un bé immoble, intervé un menor emancipat, que és l'Oriol (setze anys). És a dir, l'Oriol és un menor emancipat que celebra un contracte de compravenda com a comprador i, a partir d'aquí, cal tenir en consideració dues coses. En primer lloc, es tracta d'un menor que no està sotmès a la potestat parental (article 236-32.c) CCCat) i respecte del qual l'ordenament jurídic reconeix que actua jurídicament com si fos major d'edat (article 211-7.1 CCCat), tot i que en determinats casos requereix complement de capacitat (article 211-12 CCCat). En segon lloc, la capacitat que el Dret civil estatal exigeix per a ser comprador o venedor és la capacitat per a obligar-se, de manera que no es concreta una determinada edat als efectes de celebrar el contracte de compravenda (article 1457 CCCat).

Primer de tot, cal analitzar si, conforme a les normes de capacitat de la compravenda, l'Oriol té o no capacitat per prestar el seu consentiment. Per una banda, els menors d'edat emancipats no estan dins del grup de persones que no poden prestar consentiment contractual (article 1263 CC). Per altra banda, quan la norma fa referència explícitament a la capacitat del comprador i venedor, preveu la capacitat per a obligar-se (article 1457 CC), expressió tan genèrica que pot arribar a plantejar certs dubtes a la pràctica als efectes de determinar qui en té i qui no i si depèn de l'acte jurídic que es realitzi.

Com no concorre cap circumstància que faci pensar en una disminució de la capacitat del comprador, l'Oriol té capacitat per prestar el consentiment contractual en aquella compravenda. A continuació, però, és necessari analitzar els actes en què la capacitat dels menors d'edat emancipats requereixen complement de capacitat (article 211-12, en relació amb l'article 236-27.1 CCCat), que coincideixen amb els actes en què els representants legals del menor no emancipat han de demanar autorització judicial.

D'entre aquests actes recollits pel legislador català, el que més s'aproxima en aquest cas és el supòsit previst a l'article 236-27.1.a) CCCat, que fa referència a l'alienació de béns immobles, establiments mercantils, drets de propietat intel·lectual i industrial o altres béns de valor extraordinari. Així, si l'Oriol tingués la intenció de vendre el local, està clar que requeriria complement de capacitat perquè aquest supòsit quedaria incardinat dins de l'alienació de béns immobles. Però, en aquest cas l'Oriol no ven el local, sinó que l'adquireix amb els diners que obté a partir d'una altra compravenda. Per tant, aquest acte no encaixa dins de l'alienació de béns immobles.

És a dir, tant pels menors d'edat no emancipats com pels menors d'edat emancipats, el legislador enumera una sèrie d'actes en què els representants legals necessiten autorització judicial o els menors emancipats requereixen complement de capacitat perquè són actes que considera "*perjudicials*" o, com a mínim, "*perillosos*" pel menor. En un primer moment, sembla que l'adquisició d'un bé immoble és un dels actes que estan exempts d'autorització judicial i complement de capacitat, però podrien plantejar-se **dues alternatives** al respecte.

En relació amb els actes pels quals els representants legals del menor requereixen autorització judicial, alguns autors consideren que l'adquisició d'un bé immoble no necessàriament ha de ser beneficiosa pel menor. Per exemple, quan el menor d'edat no emancipat és titular d'una determinada quantitat de diners i els seus progenitors decideixen adquirir un bé immoble pagant un preu molt superior al preu de mercat. En determinats casos, les adquisicions de béns immobles no són actes beneficiosos, sinó tot el contrari. Per això, determinats autors, en la mesura del

possible, intenten sotmetre aquest acte dins del supòsit d'alienació de béns de valor extraordinari, justificant que els béns del menor que tenen valor extraordinari són els diners que es volen destinar a l'adquisició del bé¹².

Seguint aquesta posició mantinguda per la doctrina minoritària i posant-la en relació amb els supòsits en què el menor emancipat necessita complement de capacitat, cal tenir en compte les circumstàncies i, en particular, la quantitat que es pretén destinar a l'adquisició del bé. En aquest cas, no es coneix exactament l'import que l'Oriol obté de la compravenda, però considerant que l'objecte d'aquesta és un bé immoble i que la totalitat del preu el destina a l'adquisició del local, és fàcil pensar que la quantitat no és irrisòria. Des de la perspectiva patrimonial, per tal d'evitar un greu perjudici com a conseqüència d'aquesta compravenda, cabria la possibilitat de defensar que aquest acte està sotmès al corresponent complement de capacitat per la via de l'alienació de béns d'extraordinari valor.

Contràriament, també podria defensar-se que l'Oriol té capacitat per a obligar-se i que el supòsit de fet en qüestió no encaixa dins del supòsit previst a l'article 236-27.1.a) CCCat perquè aquest no preveu expressament l'adquisició de béns immobles ni la quantitat de diners que s'obliga a pagar pot qualificar-se de “béns de valor extraordinari” perquè aquesta no és la voluntat del legislador. En aquest sentit, en relació amb la institució tutelar regulada al Codi Civil espanyol, la Direcció General dels Registres i del Notariat ja va apuntar que:

“El legislador espanyol ha optat per sotmetre a control judicial únicament una sèrie d'actes o contractes que entén que per la seva singular rellevància podrien tenir una especial incidència, actual o futura, en la vessant personal o patrimonial del tutelat. (...) Evidentment, pot haver altres actes o contractes susceptibles d'afectar a la persona o al patrimoni del tutelat al marge dels reconeguts a aquella enumeració. No obstant, el legislador considera que no justifiquen la imposició d'una restricció tan severa a l'esdevenir ordinari de l'activitat del tutor.”¹³

En conclusió, el dubte plantejat en aquest apartat pot ser defensat des de dues perspectives completament antagòniques. Des d'una perspectiva “restrictiva” i “protectora”, en funció del valor que tingui el local, l'Oriol requereix complement de capacitat perquè aquest és un dels actes incardinats dins de l'alienació de béns d'extraordinari valor. Aquesta limitació a la capacitat, hauria de justificar-se en base a l'interès superior del menor (article 211-6 CCCat). Ara bé, és evident que aquesta posició contravé l'obligació de interpretació restrictiva de les limitacions a la capacitat d'obrar (article 211-3.3 CCCat), de tal manera que sembla més coherent no sotmetre a complement de capacitat aquesta operació perquè no està recollida expressament a l'article 236-27.1 CCCat i poder-la incardinar en el mateix exigeix fer una interpretació bastant forçada del precepte. En funció de la interpretació que s'apliqui, l'acte serà anul·lable o no (article 211-12.3 CCCat).

4. DRETS REALS: LA DONACIÓ

4.1. Qüestions plantejades

La següent qüestió que es planteja gira entorn a la donació d'un bé immoble en proindivís que fa el Sr. Enric a favor dels seus néts al setembre de 2015, moment en què pateix petites depressions

¹² BOSCH CAPDEVILA, Esteve, et al. *Les institucions de protecció de la persona en el Dret civil de Catalunya* [en línia]. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, 2010, p. 35-36 [consulta: 2 de maig de 2018]. Disponible a: <<https://www.recercat.cat/handle/2072/179315>>.

¹³ Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat, de 17 de gener de 2011.

i desorientació. L'Oriol té setze anys i està emancipat, mentre que l'Eric té onze anys. El Sr. Enric afegeix una clàusula en virtut de la qual els dos néts poden disposar de les seves respectives quotes per ells mateixos. Davant del notari, només hi intervenen el Sr. Enric (donant) i els seus néts (donataris).

Les **qüestions principals** estan relacionades amb la capacitat per a ser donant i la capacitat per acceptar la donació. A més a més, la clàusula de lliure disposició que estableix el donant és una qüestió secundària.

4.2. Dret aplicable

La donació del bé immoble a favor de l'Oriol i l'Eric té lloc a l'any 2015. Per aplicació del principi de territorialitat (article 111-3 CCCat), tant la donació com la capacitat per a ser donant i donatari es regeixen per les normes contingudes al Codi Civil de Catalunya, ja que no concorre cap element que permeti pensar en un eventual conflicte de lleis.

En Dret civil català, la donació està regulada a la **Secció tercera, Capítol I, Títol III, Llibre V del Codi Civil de Catalunya**. La Llei 5/2006, de 10 de maig, del Llibre V del Codi Civil de Catalunya, relatiu als drets reals, entrà en vigor l'1 de juliol de 2006. Les Comunitats Autònomes que, a diferència de Catalunya, no tinguin regulació pròpia aplicaran els articles 618 a 656 del Codi Civil.

A més a més, com intervenen menors d'edat emancipats i no emancipats, també són d'aplicació les normes relatives als respectius estatuts jurídics, contingudes al **Llibre II del Codi Civil de Catalunya**.

4.3. Breu aproximació teòrica

La **donació** (articles 531-7 a 531-22 CCCat) pot definir-se com l'acte pel qual el donant disposa, a títol gratuït, d'un bé a favor del donatari, el qual l'adquireix si l'accepta en vida del primer (article 531-7 CCCat).

El Títol III del Codi Civil de Catalunya, entre d'altres, regula la donació, "*a la qual reconeix la consideració de títol d'adquisició, juntament amb la successió, el contracte, l'ocupació, l'accessió i la usucapió*" (Preàmbul Llei 5/2006, de 10 de maig). Així doncs, el Codi Civil de Catalunya no regula la donació com a contracte, sinó com a mode d'adquisició. No obstant això, les donacions per raó de matrimoni i entre cònjuges i les donacions per causa de mort estan regulades a les Seccions tercera i quarta, Capítol I, Títol III, Llibre II i al Capítol II, Títol III, Llibre IV del Codi Civil de Catalunya, respectivament (article 531-9.4 CCCat).

La donació té una sèrie de notes característiques, d'entre les quals, cal destacar les següents. En primer lloc, és una disposició a títol gratuït. En segon lloc, no té caràcter contractual, característica que es dedueix de la seva pròpia ubicació sistemàtica dins del Codi Civil de Catalunya i que, per conseqüent, comporta que no hi hagi drets i obligacions entre el donant i el donatari. En tercer lloc, requereix d'una sèrie d'elements estructurals, els quals poden resumir-se en *animus* o *causa*

donandi, gratuïtat, empobriment del donant i enriquiment del donatari, com a conseqüència de l'anterior, sempre i quan accepti en vida del donant¹⁴.

En relació amb la **capacitat del donant** (persona física), d'acord amb el Codi Civil de Catalunya, pot ser donant aquella persona que té "*capacitat d'obrar suficient per a disposar de l'objecte donat*" i poder de disposició sobre aquest (article 531-10 CCCat)¹⁵. L'expressió emprada pel legislador català pot generar una certa confusió i, per això, alguns autors precisen que "*capacitat per a disposar*" equival a capacitat d'obrar plena¹⁶.

Pel que fa a la **capacitat del donatari**, conforme al Codi Civil de Catalunya, pot acceptar una donació pura i simple aquella persona que tingui "*capacitat natural*" (article 531-21.1 CCCat). Així doncs, com a la donació no hi ha contracte, no es requereix capacitat contractual, sinó capacitat natural, en el sentit de "*capacitat de discerniment, seny o raó*"¹⁷.

Ara bé, quan la donació va acompanyada de gravàmens, càrregues o modes a favor de persones en potestat parental o posades en tutela o un altre règim de protecció, el legislador català exigeix que sigui acceptada amb la intervenció o l'assistència de les persones que preveu el Llibre II del Codi Civil de Catalunya (article 531-21.2 CCCat).

Quant als requisits de forma de la donació de **béns immobles**, el Codi Civil de Catalunya preveu que aquests tipus de donacions només són vàlides si els donants les fan i els donataris les accepten en escriptura pública (article 531-12.1 CCCat).

4.4. Resolució de les qüestions

4.4.1. La capacitat del donant

La primera qüestió es planteja en relació amb la **capacitat del donant**, el Sr. Enric, que en el moment de disposar d'un bé immoble a favor dels seus néts, patia "*petites depressions i desorientació*", sense estar incapacitat judicialment. Pel que fa a la situació de depressió, són d'especial interès els pronunciaments del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya en matèria de capacitat per a testar. En diverses ocasions, el Tribunal, afirma que els estats depressius no "*afecten necessàriament a la capacitat testamentària*"; comporten "*trastorns de l'afectivitat i de l'estat d'ànim*", però si el subjecte pot fer "*vida pràcticament normal el trastorn de l'afectivitat, la depressió, no altera la intel·ligència i voluntat*"¹⁸.

Quant als episodis de desorientació del donant, també en relació amb la capacitat testamentària d'una persona que patia Alzheimer a l'hora d'atorgar testament notarial obert, el Tribunal de Justícia de Catalunya es fixa, especialment, en els "*síntomes de desorientació i pèrdua de memòria*", la "*impossibilitat de viure de forma autònoma degut a la malaltia mental*" i el fet de

¹⁴ SERRANO, Àngel. "La donació" [en línia]. A: LUCAS ESTEVE, Adolfo, et al. *Dret civil català. Drets reals. Possessió, propietat i situacions de comunitat*. (Volum IV, Tom I). 1a ed. Barcelona: J.M Bosch, 2015, p. 117-120 [consulta: 2 de maig de 2018]. Disponible a: <<https://app-vlex-com.sire.ub.edu/#ES/vid/570656302>>

¹⁵ No ha de confondre's la capacitat amb el poder de disposició perquè la manca de la primera té com a conseqüència la invalidesa, mentre que la falta de poder de disposició comporta la ineficàcia de la transmissió.

¹⁶ ARROYO p. 138-139.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (Sala Civil i Penal), d'1 d'octubre de 1991.

tenir les “*facultats psíquiques notablement disminuïdes*” per concloure, finalment, que aquella persona no tenia capacitat natural¹⁹.

Respecte d'aquestes mateixes circumstàncies, és a dir, la depressió i la desorientació, també s'han pronunciat algunes Audiències Provincials en casos en què qui les patia era el donant²⁰.

En definitiva, tot i la possibilitat d'impugnar la donació (en cas de disposar de proves suficients) a través dels articles 1300 i següents del Codi Civil espanyol, la presumpció de capacitat (article 211-3.3 CCCat) i la necessitat d'acudir davant del notari per fer la donació de béns immobles (article 531-12.1 CCCat) permeten concloure, per una banda, que l'estat de depressió del Sr. Enric, en principi, no afecta la seva capacitat per ser donant perquè només implica trastorns de l'afectivitat i de l'estat d'ànim de la persona, sense necessàriament alterar la seva voluntat. Per altra banda, pel que fa a la desorientació, aquesta afectaria la seva capacitat si, per exemple, es degués a una malaltia mental com és l'Alzheimer que, en funció de la fase en què es trobi, pot suposar, fins i tot, la pèrdua total de l'activitat intel·lectual. Ara bé, seguint el criteri jurisprudencial, sembla ser que si el Sr. Enric només tenia lleugeres pèrdues de memòria, podia disposar d'aquell bé immoble.

4.4.2. La capacitat dels donataris

Respecte a la **capacitat dels donataris**, el Codi Civil de Catalunya exigeix la mera capacitat natural per acceptar donacions (article 531-21.1 CCCat). Com el Sr. Enric no imposa gravàmens, càrregues ni modes, no és d'aplicació l'excepció prevista a l'article 531-21.2 CCCat, però tot i tenir una donació pura i simple, sorgeix el dubte de si l'Oriol (menor emancipat) i l'Eric (menor no emancipat d'onze anys) poden acceptar per ells mateixos.

4.4.2.1. La capacitat del menor emancipat

En primer lloc, en relació amb el **menor emancipat**, l'article 211-7.1 CCCat preveu que, jurídicament, actua com si fos major d'edat, de tal manera que pot prendre decisions per ell mateix, així com fer actes i negocis vàlidament. Es diu que els progenitors o tutors deixen de prendre les decisions per ell²¹. No obstant això, per determinats actes necessiten el complement de capacitat i, en concret, pels previstos a l'article 211-12 CCCat en connexió amb l'article 236-27.1 CCCat. Entre aquests, hi figura “*renunciar a donacions, herències o llegats; acceptar llegats i donacions modals o oneroses*” (article 236-27.e) CCCat).

En el supòsit de fet en qüestió, ja s'ha avançat que hi ha una donació pura i simple, sense gravàmens, càrregues o modes. Per conseqüent, el supòsit de l'article 236-27.e) CCCat no es compleix, la qual cosa significa que el menor emancipat no requereix complement de capacitat

¹⁹ Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 17/1999 (Sala Civil i Penal), d'1 de juliol de 1999 (recurs 11/1999).

²⁰ Malgrat que no apliquin Dret civil català, és oportú destacar dues sentències al respecte. Per una banda, la Sentència de l'Audiència Provincial d'Astúries 146/2016 (Secció 4a), de 20 d'abril de 2016 (recurs 106/2016), que sentència que el consentiment de la donant existeix i està emès vàlidament, encara que la donant pateixi un trastorn depressiu crònic, provocat per diversos incidents familiars, i bulímia. El Tribunal justifica aquesta posició defensant que “*un trastorn depressiu no impedeix ni dificulta l'autogovern*” de la persona. Per altra banda, la Sentència de l'Audiència Provincial de València 316/2014 (Secció 7a), de 13 de novembre de 2014 (recurs 396/2014), davant d'una donació feta per una persona d'edat avançada que patia Alzheimer “*en grau 4 dels 7 existents*”, la qual cosa comportava que aquella persona tingués un “*deteriorament cognoscitiu important*” i “*desorientació temporal*”, afirma que el donant no tenia la capacitat suficient per disposar dels seus béns.

²¹ ARROYO, p. 138-139.

per poder acceptar aquesta donació. A més a més, quan el Codi Civil de Catalunya regula expressament la capacitat del donatari, disposa que “*poden acceptar donacions les persones que tenen capacitat natural*”. Es suposa que l’Oriol té capacitat natural perquè, a banda de tenir setze anys i ser un menor emancipat, no hi ha cap circumstància que porti a pensar que no entén la transcendència jurídica de l’acte, per tant, pot acceptar la donació que li fa el seu avi al setembre de 2015.

4.4.2.2. La capacitat del menor no emancipat

La següent qüestió està estretament vinculada amb aquest últim argument que s’ha exposat perquè el dubte que es planteja és si un **menor no emancipat** (onze anys) pot acceptar o no donacions per ell mateix. Igual que en el cas del menor emancipat, no es requereix autorització judicial per acceptar donacions pures i simples a favor del menor d’edat (article 236-27.1.e) CCCat).

Tanmateix, el problema es planteja en relació amb si l’Eric té capacitat natural per anar davant del notari i acceptar la donació. En aquest sentit, resulta convenient tenir en compte la posició de la Direcció General dels Registres i del Notariat respecte d’una donació de tres finques urbanes a favor d’un major d’edat i tres menors (de disset, setze i dotze anys). Es recorda que la donació és un “*acte de liberalitat*” que aporta un “*avantatge patrimonial definitiu sense contraprestació*” al donatari. A més a més, s’afegeix que, respecte del menor de setze anys, s’ha de pressuposar que té capacitat natural, excepte “*malaltia física o psíquica que no es presumeix ni pot operar automàticament*”²².

Suposant que l’Eric és un menor d’onze anys que no pateix cap mena de malaltia física o psíquica, és difícil d’afirmar que té capacitat natural, entesa com la capacitat de discerniment o ús de la raó, per entendre la transcendència de la donació del bé immoble que li fa el seu avi. Per molt que una donació suposi un increment patrimonial, davant del notari, haurien d’haver acceptat la donació els seus progenitors com a representants legals del menor, que en aquest cas, no necessitarien autorització judicial perquè aquesta només es requereix pels supòsits de renúncia (art. 236-27.1.e) CCCat). No obstant això, també és cert que cabria la possibilitat de justificar i provar el contrari, és a dir, que l’Eric, tot i tenir onze anys d’edat, té la maduresa suficient com per entendre i voler acceptar la donació del bé immoble.

4.4.3. La clàusula de lliure disposició a favor dels donataris

Per acabar, i com a qüestió secundària d’aquest apartat, també cal tenir present la **clàusula de lliure disposició** que estableix el donant en relació amb les quotes que cadascun dels donataris té sobre el bé immoble, qüestió que es resol a l’hora de parlar de la compravenda que té per objecte aquelles quotes (apartat 3.4.2.).

5. DRET D’OBLIGACIONS I CONTRACTES: EL PRÉSTEC

5.1. Qüestions plantejades

La següent qüestió que es planteja està relacionada amb els dos préstecs que l’Oriol demana o pretén demanar per tal de finançar-se la matrícula i un curs de fotografia professional, per una

²² Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat, de 3 de març de 1989.

banda, i adquirir un equip fotogràfic i poder preparar el local, per l'altra. L'Oriol té setze anys i està emancipat.

La **qüestió principal** és si un menor d'edat emancipat pot celebrar un contracte de préstec i, en cas afirmatiu, com ho ha de fer.

5.2. Dret aplicable

Els préstecs que s'analitzen en aquest apartat es celebren o es pretenen celebrar a l'any 2016 i en cap d'ells concorren elements que facin pensar en un eventual conflicte de lleis. L'Estat té competència exclusiva per a regular les bases de les obligacions contractuals (article 149.1.8a CE), però com ja s'ha puntualitzat prèviament a l'hora de tractar el contracte de compravenda, això no exclou la possibilitat del legislador autonòmic de regular els contractes. Precisament aquest any 2018 ha entrat en vigor el Llibre VI del Codi Civil de Catalunya sobre les obligacions i els contractes. No obstant això, el préstec no hi és regulat. Conseqüentment, són d'aplicació les normes del Codi Civil espanyol, tenint en compte que en Dret civil estatal el préstec està regulat al **Títol X del Llibre IV del Codi Civil espanyol**.

A més a més, també són d'aplicació les normes relatives a l'estatut jurídic del menor emancipat, contingudes al **Llibre II del Codi Civil de Catalunya**, perquè qui celebra aquests contractes està emancipat. Degut a l'existència de dos cossos normatius emanats de dos legisladors diferents i aplicables a un mateix negoci jurídic, novament aquí es podria tornar a plantejar la problemàtica sobre quin dels dos preval, sempre i quan les previsions d'un entressin en contradicció amb les de l'altre, problema que no es dona en els préstecs que són objecte d'estudi en aquest cas.

5.3. Breu aproximació teòrica

El **contracte de préstec** (articles 1740 a 1757 CC) està dividit en dues classes. Per una banda, el comodat o préstec d'ús perquè només es transmet l'ús de la cosa prestada (article 1741 CC). Per altra banda, el mutu, també anomenat "*simple préstec*" (Codi Civil espanyol), en què es transmet la propietat de la cosa prestada que es rep per a ser consumida, de manera que el mutuatari restitueix al mutuant el *tantundem* (article 1753 CC).

El **comodat** és el contracte pel qual dues persones acorden l'entrega d'una cosa per part d'una persona (comodant) a favor d'una altra (comodatari) per a que aquesta última l'utilitzi gratuïtament i, després, la torni. És un contracte essencialment gratuït (articles 1740 i 1741 CC), que pot recaure sobre coses no consumibles (mobles o immobles) i consumibles, sempre i quan l'ús pel que es deixen no les consumeixi. El comodant conserva la propietat de la cosa²³.

En canvi, el contracte de **mutu** consisteix en l'acord de dues persones pel qual el mutuatari rep del mutuant una cosa fungible en propietat i, després, li restitueix un altre tant de la mateixa espècie i qualitat (articles 1740 i 1753 CC). És un contracte que, en funció de si merita o no interessos, tant pot ser oneros com gratuït i ha de recaure sobre coses fungibles, però no necessàriament consumibles. El mutuatari adquireix la propietat de la cosa, havent de restituir el *tantundem* al mutuant²⁴.

²³ ALBALADEJO, p. 802-803.

²⁴ *Ibidem*, p. 808-809.

Centrant-nos amb el contracte de mutu i, especialment, amb la **capacitat de les parts**, la regla general és que es necessita la capacitat general per a contractar, és a dir, l'establerta per l'article 1263 CC, que preveu que no poden prestar consentiment els menors d'edat no emancipats, tot i que amb algunes excepcions, i els incapacitats. Els menors no emancipats poden prestar consentiment en contractes de béns o serveis propis de la seva edat d'acord amb els usos socials.

En relació amb els menors d'edat no emancipats, el Codi Civil de Catalunya estableix que els progenitors necessiten autorització judicial per poder donar i prendre diners en préstec o a crèdit, excepte que aquest es constitueixi per a finançar l'adquisició d'un bé (article 236-27.1.f CCCat). Per aquests mateixos actes, els menors d'edat requereixen complement de capacitat (article 211-12.1 CCCat). La conseqüència legal prevista per la manca d'autorització judicial o complement de capacitat és l'anul·labilitat (articles 236-31.1 i 211-12.3 CCCat).

5.4. Resolució de les qüestions

Abans d'entrar en el fons de la qüestió, cal precisar que els contractes de préstec que ha celebrat i que pretén celebrar l'Oriol són els anomenats "*simples mutus*" pel Codi Civil espanyol. És a dir, l'Oriol vol celebrar dos contractes de mutu perquè adquireix o vol adquirir unes determinades quantitats de diners (cosa fungible) i, després, restituir un altre tant de la mateixa espècie i qualitat, per tal de poder-se finançar la matrícula i un curs de fotografia professional, per una banda, i la compra d'un equip fotogràfic i la preparació d'un local, per l'altra.

Per esbrinar si un menor d'edat emancipat pot celebrar per ell mateix un contracte de préstec, primer de tot, cal tenir en consideració l'article 211-12.1 CCCat, que remet a l'article 236-27.1 CCCat. Conforme a aquests preceptes, el menor d'edat emancipat a l'hora de "*prendre diners a préstec o a crèdit*" necessita el complement de capacitat (article 236-27.1.f CCCat). Aquest és un exemple que evidencia que l'equiparació del menor d'edat emancipat al major d'edat no és absoluta.

En aquest cas, tot i que l'Oriol treballi i pugui fer front a la restitució del *tantundem*, el legislador es mostra més restrictiu al respecte, preveient l'atorgament de complement de capacitat. Si ens fixem en la literalitat del precepte, en principi, tots els motius pels quals l'Oriol demana o pretén demanar els préstecs hi encaixen perquè vol adquirir diners per destinar-los a aquelles finalitats concretes. Ara bé, podrien generar-se dubtes sobre la concurrència o no de l'excepció prevista en el mateix article 236-27.1.f CCCat, que exclou el complement de capacitat quan el préstec o el crèdit es constitueix amb l'objecte de "*finançar l'adquisició d'un bé*", sense precisar si aquest és moble o immoble.

5.4.1. El préstec per finançar la matrícula i un curs de fotografia professional

En relació amb el **primer préstec**, atenent a la literalitat de l'enunciat del supòsit de fet, es dedueix que, sense complement de capacitat, l'Oriol ja ha demanat el préstec per a finançar-se la matrícula i un curs de fotografia professional, la qual cosa implica que el negoci jurídic en qüestió sigui anul·lable a instància de la persona que havia de prestar-lo en el termini de quatre anys i a instància de la persona interessada a partir de l'arribada a la majoria d'edat (article 211-12.3 CCCat).

Quant a l'**anul·labilitat** del préstec, convindria precisar que els progenitors de l'Oriol, com a persones que havien de prestar el corresponent complement de capacitat, disposarien d'uns dos

anys, aproximadament, per anul·lar el contracte perquè, quan l'Oriol el fa, aquest té 16 o 17 anys. És a dir, els progenitors el podrien impugnar des de l'any 2016 fins el moment en què l'Oriol compliria els 18 anys. A partir d'aleshores, l'Oriol disposaria de quatre anys per anul·lar el préstec per manca de complement de capacitat.

5.4.2. El préstec per adquirir un equip fotogràfic i preparar el local

En relació amb el **segon préstec**, és oportú remarcar dues idees. Per una banda, l'Oriol adquireix el local amb els diners que obté de la compravenda de l'immoble i necessita finançament per la “*preparació del local*”, de manera que l'excepció no és aplicable. Per altra banda, el menor emancipat també té la intenció de demanar el préstec per tal d'adquirir un equip fotogràfic, de tal manera que, en aquest cas, sí que sembla que concorre l'excepció contemplada a l'article 236-27.1.f) CCCat que eximeix del complement de capacitat.

Partint d'això, com l'Oriol encara no ha demanat el préstec per finançar-se l'adquisició d'un equip fotogràfic i la preparació del local, se l'hauria d'advertir i recomanar que demanés dos préstecs diferents per cada bé perquè, si bé per la preparació d'un local requereix complement de capacitat, l'adquisició del bé moble, segons el Codi Civil de Catalunya, és una excepció. Si l'Oriol demanés un préstec per ambdues finalitats, es plantejaria el dubte de si l'eventual manca de complement de capacitat necessari per adquirir els diners que destinaria a preparar el local podria afectar també a l'altra finalitat per la qual no requereix l'esmentat complement.

Així doncs, per poder celebrar la major part d'aquests contractes l'Oriol requereix el complement de capacitat, que li han de proporcionar els seus progenitors. En aquest àmbit, també cal tenir en compte la possibilitat d'aquells d'atorgar el complement de capacitat per a “*diversos actes de la mateixa naturalesa o referits a la mateixa activitat econòmica*” (article 211-12.2 CCCat), però a la descripció del supòsit de fet no consta que això s'hagi produït. A més a més, en cas que els progenitors de l'Oriol no atorguessin el complement de capacitat per desacord o sense causa justificada, l'Oriol podria demanar autorització judicial amb la finalitat de poder actuar tot sol (article 211-13 CCCat), però els motius pels quals el complement de capacitat és inexistent tampoc es concreten.

6. DRET DE SUCCESSIONS: EL TESTAMENT HOLÒGRAF I LA MARMESSORIA UNIVERSAL

6.1. Qüestions plantejades

La darrera qüestió que es planteja és que el Sr. Enric mor el dia 9 de setembre de 2017, havent redactat un testament ell mateix durant l'època en què patia petites depressions i desorientació. En aquest document, hi consta com a data el 7 de novembre de 2015 i nomena marmessor universal a l'Oriol.

Les **qüestions principals** es centren en la capacitat per atorgar testament hològraf i la capacitat per a exercir el càrrec de marmessor universal.

6.2. Dret aplicable

En virtut del principi de territorialitat (article 111-3 CCCat), tant pel que fa a la capacitat del testador, com la capacitat del marmessor universal, són d'aplicació les normes contingudes al

Codi Civil de Catalunya perquè, per una banda, els fets es produeixen entre els anys 2015 i 2017 i la Llei 10/2008, de 10 de juliol, del Llibre IV del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions, entrà en vigor l'1 de gener de 2009 i, per l'altra, no hi ha cap element que faci pensar en un eventual conflicte de lleis.

Quant al **testament hològraf**, aquesta era una modalitat no admesa a la tradició jurídica catalana, però, per mitjà d'una supletòria "mal entesa" per part del Tribunal Suprem, es van considerar vàlids testaments hològrafs atorgats per catalans²⁵. A partir d'aquí, l'art. 101 de la Compilació del Dret Civil de Catalunya de 1960 el va recollir; posteriorment, també ho van fer els articles 120 i 121 del Codi de Successions; i, en l'actualitat està previst expressament a la **Secció tercera, Capítol I, Títol II, Llibre IV del Codi Civil de Catalunya**.

Pel que fa a la **marmessoria**, originàriament, la Compilació del Dret Civil de Catalunya de 1960 la regulava als articles 235 a 241; el Codi de Successions ho feia als articles 308 a 321; i, per últim, actualment està recollida al **Capítol IX, Títol II, Llibre IV del Codi Civil de Catalunya**.

6.3. Breu aproximació teòrica

El **testament hològraf** (articles 421-17 a 421-19 CCCat) és un dels tipus de testament que, juntament amb els testaments notariais (articles 421-7 a 421-16 CCCat), estan previstos al Llibre IV del Codi Civil de Catalunya. Es podria definir com "*un testament estrictament privat, en el sentit de que s'atorga sense la presència de cap fedatari i sense la intervenció de testimonis*"²⁶.

D'acord amb l'article 421-17 CCCat, per tal que el testament hològraf sigui vàlid, cal que compleixi dos requisits. En primer lloc, ha d'estar escrit i signat de forma autògrafa pel testador, el qual ha d'indicar tant el lloc com la data de l'atorgament. A més a més, és necessari presentar-lo al notari o funcionari competent amb la finalitat que sigui adverat i se n'ordini la protocol·lització²⁷. L'adveració i la protocol·lització d'aquests testaments són importants als efectes de determinar la caducitat dels mateixos.

En segon lloc, en relació amb la **capacitat per a testar**, el Codi Civil de Catalunya parteix d'una presumpció de capacitat (article 421-3 CCCat) i introdueix una especialitat en relació amb la capacitat per poder atorgar testament hològraf. Si bé la regla general és que poden atorgar testament aquelles persones que tinguin, com a mínim, catorze anys d'edat i capacitat natural en el moment de l'atorgament (article 421-4 CCCat), el legislador exigeix la majoria d'edat o l'emancipació en el cas dels testaments hològrafs (article 421-17.1 CCCat). L'incompliment del requisit de la capacitat és causa de nul·litat del testament (article 422-1.1 CCCat).

La **marmessoria** (articles 429-1 a 429-15 CCCat) consisteix en la possibilitat que té el causant de nomenar a un o diversos marmessors universals o particulars amb la finalitat que executin els encàrrecs que els hagi conferit en relació amb la seva successió (article 429-1.1 CCCat). El càrrec

²⁵ POZO CARRASCOSA, Pedro del, et al. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*. 3a. ed. Madrid: Marcial Pons, 2017, p. 75.

²⁶ Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 10/1998 (Sala Civil i Penal), de 23 d'abril de 1998 (recurs 53/1997).

²⁷ Abans de l'entrada en vigor de la Llei 3/2017, de 15 de febrer, del llibre sisè del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les obligacions i els contractes, i de modificació dels llibres primer, segon, tercer, quart i cinquè, l'adveració del testament hològraf anava a càrrec del jutge o funcionari competent.

de marmessor és voluntari, renunciable (article 429-4 CCCat), personalíssim (article 429-1.3 CCCat), retribuït (article 429-5 CCCat) i temporal (article 429-13 CCCat)²⁸.

És important distingir entre el nomenament d'un marmessor universal i el nomenament d'un marmessor particular per dos motius. Per una banda, en codicil no es pot nomenar marmessor universal (article 421-20.2 CCCat), però sí particular. Per altra banda, el testament que no conté institució d'hereu però sí nomenament de marmessor universal no és nul (article 422-1.3 CCCat, en relació amb l'article 423-1.3 CCCat), de tal manera que aquesta és una de les excepcions al principi de necessitat de institució d'hereu (article 423-1 CCCat), propi del Dret successori català.

Quant a la **capacitat del marmessor**, el Codi Civil de Catalunya no distingeix entre la marmessoria universal i la marmessoria particular i exigeix la "*capacitat per a obligar-se*" del marmessor (article 429-3.1 CCCat), expressió que, a la pràctica, pot generar dubtes. En canvi, el Codi Civil espanyol va una mica més enllà i afegeix que el menor d'edat no pot ser marmessor ni tan sols amb l'autorització del progenitor o tutor (article 893 CC).

Pel que fa a la capacitat en relació amb els menors emancipats, hi ha doctrina que entén que podrien ser marmessors en base als articles 159.1.b) i 133.3 del Codi de Família (actuals articles 211-12.1.b) i 211-3.3 CCCat, respectivament), que preveuen, per una banda, que el menor emancipat necessita el complement de capacitat per a "*acceptar el càrrec d'administrador d'una societat*" i, per l'altra, que "*les limitacions a la capacitat d'obrar s'han d'interpretar de manera restrictiva, atenent la capacitat natural*"²⁹.

No obstant això, altres autors mantenen una posició contrària a l'anterior i argumenten que els menors emancipats no poden ser marmessors per dos motius. En primer lloc, per a poder disposar de béns de l'herència, el marmessor menor emancipat necessitaria complement de capacitat en els supòsits previstos als articles 211-7 i 211-12 CCCat. No tindria sentit exigir el consentiment dels seus pares perquè el causant no va pensar en ells, sinó amb qui va nomenar marmessor. En segon lloc, per motius històrics, ja que aquesta possibilitat es contemplava expressament a l'article 459 del Projecte de Compilació de 1955, però no s'incorpora a la normativa posterior³⁰.

6.4. Resolució de les qüestions

6.4.1. El testament hològraf

En primer lloc, es procedirà a l'anàlisi dels problemes que planteja l'atorgament de **testament hològraf** per part del Sr. Enric. En aquest cas, entenem que el dia 7 de novembre de 2015 el Sr. Enric va redactar un testament hològraf, descobert amb posterioritat, perquè la breu descripció d'aquest instrument que es fa a l'enunciat ("*testament que havia redactat ell mateix*") coincideix, a grans trets, amb la definició que ofereix el Codi Civil de Catalunya i, especialment, amb la necessitat d'estar "*escrit i signat de manera autògrafa pel testador amb indicació del lloc i la data de l'atorgament*" (article 421-17.2.a) CCCat). No obstant això, el problema jurídic no està tan vinculat amb la forma del testament, sinó amb la capacitat del testador.

²⁸ PESQUEIRA ZAMORA, María Jesús. "Els marmessors" [en línia]. A: LUCAS ESTEVE, Adolfo, et al. *Dret civil català. Dret de successions*. (Volum III). 1a ed. Barcelona: J.M Bosch, 2011, p. 315 [consulta a: 2 de maig de 2018]. Disponible a: <<https://app-vlex-com.sire.ub.edu/#ES/vid/332651570>>.

²⁹ *Ibidem*, p. 322

³⁰ POZO, p. 290-291.

Conforme al Codi Civil de Catalunya, la regla general sobre la **capacitat per a testar** és tenir catorze anys i capacitat natural en el moment de l'atorgament (article 421-4 CCCat). Ara bé, com ja s'ha avançat, el legislador es mostra més restrictiu pel que fa a l'edat per poder atorgar testaments hològrafs, en el sentit que aquests només poden ser atorgats per persones majors d'edat i menors emancipats (article 421-17.1 CCCat). Probablement, aquesta restricció és una cautela que pren el legislador català degut a la no intervenció del notari a l'hora d'atorgar aquest tipus de testament i, per tant, la manca de valoració de la capacitat del propi atorgant.

Tenint en consideració les circumstàncies concretes del cas que ens ocupa, el primer dubte que sorgeix és si el Sr. Enric, tot i ser major d'edat, podia atorgar testament hològraf vàlidament perquè, ja abans de la data que fa constar en el document privat, aquesta persona patia "*petites depressions i desorientació*". En aquest sentit, és important tenir en compte que la capacitat del testador cal avaluar-la en el moment en què atorga testament i no quan aquest desplega els seus efectes.

Per resoldre aquest dubte, primer de tot, és convenient tenir en compte la jurisprudència al respecte, tot i que en la major part dels casos es refereix a la modalitat de testaments notariais. En aquest sentit, el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya s'ha pronunciat dient que "*la capacitat del testador ha de presumir-se sempre, en tant no es demostrï que tenia enervades les potències de raciocini i voluntat*"³¹. A més a més, per aplicació del principi *favor testamenti* aquesta presumpció *iuris tantum* es reforça en aquells casos en què el testador atorga testament davant de notari³², tot i que es pot desvirtuar per mitjà d'una prova "*enèrgica*" o "*contudent*"³³.

Per una banda, per tal d'esbrinar la incidència que té una situació de depressió sobre la capacitat de la persona, el mateix Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, en diverses ocasions, apunta que la depressió, encara que comporta "*trastorns de l'afectivitat i de l'estat d'ànim*" de les persones, en aquells casos en què la persona fa vida "*pràcticament normal*", no necessàriament afecta a la capacitat testamentària ni "*altera la intel·ligència i voluntat*"³⁴. Per tant, de la posició mantinguda pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, es desprèn que per sí mateixa la depressió pot no afectar a la capacitat de qui la pateix i, a la seva vegada, plasma les seves últimes voluntats en un testament.

Analitzant la descripció del supòsit de fet objecte d'estudi, no es pot concloure indubtablement que la situació psíquica del Sr. Enric ("*petites depressions*") en el moment d'atorgar el testament fos suficientment greu com per a alterar la seva voluntat, de tal manera que, en principi, no procediria la nul·litat del testament per manca de capacitat del testador.

Per altra banda, quant als episodis de desorientació que pateix el Sr. Enric cal matisar, en primer lloc, que els pateix per primera vegada un mes abans d'atorgar el testament, de tal manera que l'eventual evolució dels mateixos és mínima. El problema que es planteja és si la desorientació del testador és susceptible d'afectar la seva capacitat. Per això, l'Audiència Provincial de Girona va pronunciar-se tot dient que:

³¹ Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (Sala Civil i Penal), d'1 d'octubre de 1991.

³² L'article 421-7 CCCat, en relació amb els testaments notariais, preveu que el notari identifiqui i aprecii la capacitat legal del testador en la forma i pels mitjans que estableix la legislació notarial.

³³ Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona 256/2016 (Secció 14a), de 25 de juliol de 2016 (recurs 727/2014).

³⁴ Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 18/2004 (Sala Civil i Penal, Secció 1a), de 24 de maig de 2004 (recurs 113/2003).

“El testador precisa saber què és un testament i comprendre la transcendència del mateix, veure l’oportunitat del seu atorgament, efectuar un judici valoratiu del seu patrimoni, recordar les persones que han format part del seu cercle convivencial, enjudiciar-les en relació amb la seva persona, establir entre elles un ordre jeràrquic senyalat pels valors afectius i desitjos retributius, relacionar béns i persona, seguint finalment un acte volitiu i l’emissió de la seva voluntat per a materialitzar-la.”³⁵

Prenent en consideració les dades de les que es disposa, no hi ha suficients elements com per deduir, en primer lloc, que el testador no era conscient de la transcendència d’atorgar testament, als efectes de decidir el destí del seu patrimoni; i, en segon lloc, si la desorientació, ja fos temporal o espacial, li impedia relacionar els béns i les persones o li creava confusió. En general, sembla ser que, en el moment d’atorgar testament, el testador comprenia la transcendència jurídica de l’acte testamentari i va manifestar la seva voluntat sense tenir el seu raciocini i discerniment debilitats.

Per tal d’evitar aquesta controvèrsia, el testador hauria d’haver atorgat testament notarial perquè, en aquesta modalitat de testaments, quan el testador no està incapacitat judicialment, el notari pot demanar la intervenció de dos facultatius amb la finalitat que certifiquin que el testador té la capacitat i lucidesa suficients per a atorgar-lo (article 421-9.1 CCCat); la presència d’aquests no és preceptiva. Tot i que la presumpció de capacitat també regeix en el testament hològraf³⁶, a través del testament notarial hauria quedat reforçada.

En qualsevol cas, en virtut dels articles 422-1.1 i 422-3.1 CCCat, les persones a les qui pogués beneficiar la declaració de nul·litat del testament, una vegada oberta la successió, podrien exercir l’acció de nul·litat per manca de capacitat. Evidentment, tot és una qüestió de prova i, en aquest sentit, convé destacar que els Tribunals admeten els dictàmens del metge de capçalera “*com a persona experta i testimoni directe*”, tot i que no sigui psiquiatra o no hagi estat present en el moment en què s’atorga el testament³⁷.

6.4.2. La marmessoria universal

En segon lloc, es tractarà la última qüestió problemàtica relacionada amb el nomenament de **marmessor universal**. Fixant-nos en el supòsit de fet, per mitjà del nomenament de marmessor universal fet en el testament de 7 de novembre de 2015, el Sr. Enric evita que el testament sigui declarat nul per manca de institució d’hereu (article 422-1.3 CCCat). Ara bé, el dubte que es planteja és si qui nomena com a marmessor (en concret, al seu nét Oriol) ho pot ser.

Com ja s’ha avançat prèviament, el legislador català no és molt clar a l’hora de definir la capacitat necessària per a poder ser marmessor universal, ja que utilitza l’expressió de “*capacitat per a obligar-se*” (article 429-3.1 CCCat). Si bé és cert que aquesta expressió pot generar dubtes a la pràctica, hi ha doctrina que apunta que, quan el legislador català parla de la “*capacitat per a obligar-se*”, es refereix a la capacitat d’obrar plena³⁸. No obstant això, aquesta afirmació és opinable.

La literalitat de l’expressió “*capacitat per a obligar-se*” no necessàriament condueix a pensar que aquesta equival a capacitat d’obrar plena. En primer lloc, perquè el legislador en cap moment ho estableix expressament i, en segon lloc, perquè tot i no tenir capacitat d’obrar plena, una persona

³⁵ Sentència de l’Audiència Provincial de Girona 124/2005 (Secció 1a), de 18 de març de 2005 (recurs 524/2004).

³⁶ POZO, p. 71-72.

³⁷ Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 45/2011 (Sala Civil i Penal, Secció 1a), de 17 d’octubre de 2011 (recurs 64/2011).

³⁸ ARROYO, p. 138-139.

pot obligar-se per mitjà de determinats actes. La capacitat per a obligar-se, en certa manera, depèn de l'objecte sobre el que recau l'acte. Per exemple, un menor d'edat, encara que no tingui capacitat d'obrar plena perquè no té 18 anys (article 211-3.2 CCCat), pot obligar-se a partir de l'adquisició de béns o serveis propis de la seva edat (article 211-5.b) CCCat). És cert que la seva capacitat no és la mateixa que la d'un major d'edat, però això no implica directament que no en tingui.

En el cas que ens ocupa, sembla ser que l'Oriol sí que tindria la capacitat per a ser marmessor universal pels següents motius. Per una banda, cal tenir en compte que el testament hològraf del Sr. Enric no té efectes fins al moment en què es produeix la mort del testador (9 de setembre de 2017). Per altra banda, es dedueix que, en aquest moment, l'Oriol ja ha assolit la majoria d'edat i, per tant, la capacitat d'obrar plena (article 211-3.2 CCCat)³⁹.

En definitiva, com no concorre cap causa en la persona de l'Oriol que posi en dubte la seva capacitat d'obrar, el nomenament fet en testament hològraf, des d'aquest punt de vista, desplegaria els seus efectes, sempre i quan el marmessor acceptés, de forma expressa o tàcita, el càrrec que li va ser atribuït (article 429-4.1 CCCat).

³⁹ El dia 4 de juny de 2015 l'Oriol tenia 16 anys, de tal manera que al setembre de 2017 ja és major d'edat (18 anys).

7. CONCLUSIONS

- I. **Compravenda de components elèctrics per fer “creacions”.** En funció de l’edat, l’estatut jurídic aplicable, el nombre de contractes celebrats i el preu, el menor d’edat pot adquirir components elèctrics per a les seves creacions o no. En cas que l’Oriol sigui menor d’edat no emancipat, ho pot fer si el preu de cadascun dels contractes és relativament econòmic. Una vegada ha obtingut l’emancipació, ja no es planteja cap dubte a l’hora d’afirmar que pot adquirir aquest tipus de components.
- II. **Compravenda de quotes d’un bé immoble.** Per bé que el donant hagi establert una clàusula de lliure disposició, el menor no emancipat només pot disposar de la quota sobre el bé immoble per mitjà dels seus representants legals. Conseqüentment, la compravenda que l’Eric celebra amb un tercer podria ser nul·la de ple dret o anul·lable en funció de la seva capacitat natural. En canvi, el menor emancipat pot disposar d’aquella quota per sí mateix quan el donant exclou el complement de capacitat respecte del bé donat.
- III. **Compravenda d’una motocicleta d’alta cilindrada.** En base al preu de l’objecte i a la normativa de tràfic, un menor d’edat i, concretament, d’onze o dotze anys, no pot adquirir una motocicleta d’alta cilindrada. Quant a la impugnació del contracte per dol del menor, en primer lloc, caldria determinar si l’Eric té capacitat natural per actuar dolosament. En cas afirmatiu, es podria optar o bé per la no impugnació d’aquest contracte com a conseqüència del dol exercit per la part contractual que no té capacitat per ser-ho, o bé esperar que l’Eric o els seus representants legals exercitin l’acció d’anul·labilitat per manca de capacitat del comprador i, a partir d’aquí, el venedor reclami els danys ocasionats per aquesta actuació dolosa.
- IV. **Compravenda d’un local per instal·lar-hi un estudi fotogràfic.** La necessitat o no d’obtenir el complement de capacitat als efectes d’adquirir un bé immoble depèn del tipus de interpretació que es faci dels supòsits en què aquell s’exigeix. Des d’una perspectiva protectora, pot exigir-se el complement de capacitat per la via de l’alienació de béns de valor extraordinari. Des d’una perspectiva més permissiva i no restrictiva de la capacitat, l’Oriol no requereix complement de capacitat perquè aquest supòsit no està previst expressament.
- V. **Donació d’un bé immoble.** El donant té capacitat d’obrar suficient per disposar del bé immoble ja que la depressió i els episodis de desorientació que pateix en el moment de dur a terme la donació no tenen suficient entitat per alterar la seva voluntat i capacitat. Com es tracta d’una donació pura i simple, el menor emancipat pot acceptar-la per ell mateix sense complement de capacitat, mentre que el menor no emancipat ho hauria de fer a través dels seus representants legals, que no necessiten autorització judicial, perquè no té la capacitat natural exigida.
- VI. **Préstecs.** El menor emancipat no pot demanar un préstec per finançar-se la matrícula i un curs de fotografia sense complement de capacitat. Si ho fa, pot instar-se l’anul·labilitat. Per altra banda, seria recomanable fer dos préstecs diferents als efectes d’adquirir un equip fotogràfic i finançament per la preparació d’un local perquè només el primer d’ells està exempt de complement de capacitat.

- VII. Testament hològraf.** El testador té capacitat testamentària per atorgar testament hològraf perquè, en principi, la depressió i la desorientació que pateix en el moment en què l'atorga no alteren la seva intel·ligència i voluntat. No obstant això, a partir de certificats del metge de capçalera podria interposar-se una acció de nul·litat del testament per manca de capacitat.
- VIII. Marmessoria universal.** Per ser marmessor universal es requereix capacitat per a obligar-se. Quan el testament del Sr. Enric comença a desplegar els seus efectes, el nomenat marmessor universal ja ha adquirit la majoria d'edat i, per tant, pot exercir aquest càrrec.

8. FONTS I BIBLIOGRAFIA

ALBALADEJO, Manuel. *Derecho Civil II. Derecho de obligaciones*. 14 ed. Madrid: Edisofer, S.L., 2011. ISBN 978-84-15276-03-6.

ARROYO i AMAYUELAS, Esther et al. *Dret civil. Part general i dret de la persona*. 1a ed. Barcelona: Atelier, 2013. ISBN 978-84-15690-26-9.

BOSCH CAPDEVILA, Esteve, et al. *Les institucions de protecció de la persona en el Dret civil de Catalunya* [en línia]. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, 2010 [consulta: 2 de maig de 2018]. Disponible a: https://www.recercat.cat/bitstream/handle/2072/179315/institucions_proteccio_dretcivil.pdf?sequence=1>.

DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA. *Diccionari de dret civil*. 1a ed. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2015. ISBN 84-393-6946-8.

DÍEZ-PICAZO, Luís i GULLÓN, Antonio. *Sistema de Derecho Civil. El contrato en general. La relación obligatoria* (Volum II, Tom I). 10a. ed. Madrid: Tecnos, 2015. ISBN 978-84-309-5495-7.

PESQUEIRA ZAMORA, María Jesús. “Els marmessors” [en línia]. A: LUCAS ESTEVE, Adolfo, et al. *Dret civil català. Dret de successions*. (Volum III). 1a ed. Barcelona: J.M Bosch, 2011 [consulta a: 2 de maig de 2018]. ISBN 8476989032. Disponible a: <https://app-vlex-com.sire.ub.edu/#ES/vid/332651570>>.

POZO CARRASCOSA, Pedro del, et al. *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*. 3a. ed. Madrid: Marcial Pons, 2017. ISBN 978-84-9123-424-1.

RAVETLLAT BALLESTÉ, Isaac. “Responsabilidad negocial de los actos realizados por menores de edad no emancipados. Análisis doctrinal y jurisprudencial” [en línia]. A: *Revista crítica de Derecho Inmobiliario*, núm. 737, 2013 [consulta: 2 de maig de 2018]. ISSN 0210-0444. Disponible a: <https://libros-revistas-derecho.vlex.es/vid/negocial-realizados-no-emancipados-lisis-449779174>>.

SERRANO, Ángel. “La donació”. [en línia] A: LUCAS ESTEVE, Adolfo, et al. *Dret civil català. Drets reals. Possessió, propietat i situacions de comunitat*. (Volum IV, Tom I). 1a ed. Barcelona: J.M Bosch, 2015 [consulta: 2 de maig de 2018]. ISBN 978-84-942709-2-5. Disponible a: <https://app-vlex-com.sire.ub.edu/#ES/vid/570656302>>.

Legislació

Espanya. Constitució Espanyola. (BOE [en línia] núm. 311, 29-12-1978, p. 29313-29424). <https://www.boe.es/buscar/pdf/1978/BOE-A-1978-31229-consolidado.pdf> [Consulta: 2 de maig de 2018].

Catalunya. Llei 3/2017, de 15 de febrer, del llibre sisè del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les obligacions i els contractes, i de modificació dels llibres primer, segon, tercer, quart i cinquè. (DOGC [en línia] núm. 7314, 22-02-2017, p. 1-55).

<<http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/7314/1591282.pdf>> [Consulta: 2 de maig de 2018].

Catalunya. Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família. (DOGC [en línia] núm. 5686, 05-08-2010, p. 61162-61260). <<http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/5686/1108822.pdf>> [Consulta: 2 de maig de 2018].

Catalunya. Llei 10/2008, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions. (DOGC [en línia] núm. 5175, 17-07-2008, p. 55923-56025). <<http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/5175/962680.pdf>> [Consulta: 2 de maig de 2018].

Catalunya. Llei 5/2006, de 10 de maig, del llibre cinquè del Codi Civil de Catalunya, relatiu als drets reals. (DOGC [en línia] núm. 4640, 24-05-2006, p. 23167-23202). <<http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/4640/515732.pdf>> [Consulta: 2 de maig de 2018].

Catalunya. Llei 29/2002, de 30 de desembre, primera llei del Codi Civil de Catalunya. (DOGC [en línia] núm. 3798, 13-01-2003, p. 486-490). <<http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/3798/312207.pdf>> [Consulta: 2 de maig de 2018].

Espanya. Real Decret de 24 de juliol de 1889 pel que es publica el Codi Civil. (BOE [en línia], núm. 206, 25-07-1889, p. 249-259). <<https://www.boe.es/buscar/pdf/1889/BOE-A-1889-4763-consolidado.pdf>>. [Consulta: 2 de maig de 2018].

Espanya. Real Decret 818/2009, de 8 de maig, pel que s'aprova el Reglament General dels Conductors. (BOE [en línia] núm. 138, 08-06-2009, p. 48068-48182). <<https://www.boe.es/buscar/pdf/2009/BOE-A-2009-9481-consolidado.pdf>>. [Consulta: 2 de maig de 2018].

Jurisprudència i altres resolucions

Tribunal Suprem

- Sentència del Tribunal Suprem 505/2015 (Sala Civil, Secció 1a), de 29 de setembre de 2015 (recurs 1089/2013).

Tribunal Superior de Justícia de Catalunya

- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 45/2011 (Sala Civil i Penal, Secció 1a), de 17 d'octubre de 2011 (recurs 64/2011).
- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 18/2004 (Sala Civil i Penal, Secció 1a), de 24 de maig de 2004 (recurs 113/2003).
- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 17/1999 (Sala Civil i Penal), d'1 de juliol de 1999 (recurs 11/1999).
- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya 10/1998 (Sala Civil i Penal), de 23 d'abril de 1998 (recurs 53/1997).

- Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (Sala Civil i Penal), d'1 d'octubre de 1991.

Audiència Provincial

- Sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona 256/2016 (Secció 14a), de 25 de juliol de 2016 (recurs 727/2014).
- Sentència de l'Audiència Provincial d'Astúries 146/2016 (Secció 4a), de 20 d'abril de 2016 (recurs 106/2016).
- Sentència de l'Audiència Provincial de València 316/2014 (Secció 7a), de 13 de novembre de 2014 (recurs 396/2014).
- Sentència de l'Audiència Provincial de Santa Cruz de Tenerife 171/2007 (Secció 3a), de 30 de març de 2007 (recurs 113/2007).
- Sentència de l'Audiència Provincial de Girona 124/2005 (Secció 1a), de 18 de març de 2005 (recurs 524/2004).
- Sentència de l'Audiència Provincial d'Astúries 274/2001 (Secció 1a), de 18 de juny de 2001 (recurs 646/2000).

Direcció General dels Registres i del Notariat

- Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat, de 17 de gener de 2011.
- Resolució de la Direcció General dels Registres i del Notariat, de 3 de març de 1989.